MAGYAR ÜNNEP

TANÜGYI
HAVI
FOLYÓIRAT

VIII. ÉVFOLYAM | 1934 OKTÓBER | 8. SZÁM

TARTALOM:

November. (V. L.)

Erkölcsi nevelés. IV. A gyermek nevelése a családban.

Emlékbeszéd a hősök temetőjében.

Füssyné Huszár Amália: Elesett hősök. Névtelen hősök. Közös sírban... A mankós koldus. (Vers.)

Az ifjuság védőszentje: Szent Imre herceg.

Dezsényi Béla: Szent Imre királyfi!... (Vers.)

Ünnepi beszéd Szent Imre napra — Sajó Sándor: Magyar fiu éneke.

Minta-tanitás. „A Turi fiu története" cimü költemény tárgyalása. Vicsay Lajos.

Az Isteni Szeretet Leánya-Magyarországi Szent Erzsébet emléknapja. — Emlékbeszéd Szent Erzsébet ünnepére. — Harsányi Lajos: A szent asszony.

Megemlékezés a rokonnépekről.

Mesedélután. Akik mindenüket odaadták magyarságukért! — Füssyné Huszár Amália: „Nem... Nem... Soha!" — Havas István: A magyar föld. — Pohárnok Jenő: A hős székely fiu. — Uray Sándor: Imádság.

Irodalom.

Felelős szerkesztő:
VICSAY LAJOS
áll. polg. isk. tanár, Szeged, Madách u. 17.

Kiadóhivatal:
SZEGED

KITŰNŐ OLCSÓ IFJUSÁGI IRATOK:

	Ár
Benedek Elek: Az én első könyvem. Versek, mesék, sok képpel	2.40
Bókai—Szada: Miska és Peti. Humoros gyermekkönyv, képekkel	1.—
Carol Lewis: Alice kalandjai csodaországban. A leghiresebb amerikai ifjusági regény, lányoknak	1.50
Dormándi László: Solyommadár. Történelmi regény	4.—
Dumas: Monte Christo. (Ifjusági kiadás)	1.50
Dumas: Három testőr. (Ifjusági kiadás)	1.50
Fodor László: Zugligeti varázsló	1.50
Goethe—Benedek: Csili csali csalavári csalafintaságai	3.50
Hoffmann E. T. Diótörő és egérkirály	1.50
Königsegg gróf: Egy afrikai magyar gyarmat története	3.—
Kunos Ignác: Nipponföldi mondavilág. (Mesék)	1.50
Kunos Ignác: Hellás tündér birodalma. (Mesék)	1.50
Lengyel Miklós: Tamás érdeklődik I.	2.40
Lengyel Miklós: Tamás érdeklődik II.	2.40
Lengyel Miklós: Tamás érdeklődik III.	2.40
Kis universum. Ismeretterjesztő cikkek. A 3 kötet egybekötve	5.60
Levray: Pille bárókisasszony. (Leányregény)	1.50
Levray: Roselian gróf öröksége. (Leányregény)	1.50
Mauks: A borzvári kastély titka (Leányregény)	1.50
May Károly: Az ember és világa (Természettudományi cikkek)	1.50
Tábori Pál: A mefekingi fiuk. Cserkészregény a cserkészmozgalom 35 év előtti megszületéséről az angol-bur háboru idején	2.40
Tábori Pál: Testvértüzek, kötve. Cserkészelőadási darabok és szavalatok gyüjteménye	2.40
Turóczy József: Magyar robinsonok	1.50
Turóczy József: Magyar szimplicissizmus	1.50
Walpole: Az élet felé. Egy jó fiu regénye. Berény Róbert rajzaival	3.—

CSERKÉSZ ÉS LEVENTE ÜNNEPÉLYEK ANTOLÓGIÁJA:

Tábori Pál: Testvértüzek. Ára füzve P 1.60, kötve P 2.40

A könyv a Magyar Cserkészszövetség sajtóbizottságának jóváhagyásával és ajánlásával jelent meg.

Tartalmaz: Rövid jelentéseket, szindarabokat, verseket, szavaló korusokat, rendezői utmutatásokat, szinpadépitési tanácsokat stb.

Hézagpótló kézikönyve minden iskolacserkész és leventecsapat könyvtárának.

A m. kir. vallás- és közoktatási Miniszter Ur idevonatkozó rendeletével elrendelte, hogy folyó év október 18-án

Megemlékezés a rokonnépekről

címen az iskolákban előadást kell tartani.

Méltányolva ezen nehéz előkészitő munkát, mint mindig, a jelen esetben is segitségükre sietünk az igen tisztelt Előfizetőinknek és a MAGYAR ÜNNEP-et ez oknál fogva két héttel előbb jelentettük meg.

Hazafias üdvözlettel

MAGYAR ÜNNEP
kiadóhivatala.

MAGYAR ÜNNEP

TANÜGYI HAVI FOLYÓIRAT

VIII. évfolyam | 1934 október 25. | 8. szám

NOVEMBER

Tar avaron fulkároz már a szél,
Meztelen fáknak, bokornak, virágnak
Suttog valamit, valamit beszél.

Azok ájultan hajolnak össze
S lepereg róluk az utolsó levél...
Fázó verébhad gyűlt az ereszre.

Néma a határ, leteritve rég
Az elmulásnak sárga lepelével.
Néhány ökörnyál úszkál rajta még.

Az üres égen mord felhőrajok
Függönyözik el a messzi kék eget
S a rajta bóbiskoló vak napot...

Napokig se látni, majd megered
Az ég szeméből pergő könnyeső:
Sírnak, egyre sírnak a fellegek...

Nehéz felhők alatt sötétlenek
A délebbre húzó vadlúd csapatok.
Szomoru temetési menetek...

A falu fölött a harang szava
Terül szét hosszan... mintha a nyár fölött
Circum dederumot most mondana...

A temetőn sötét varjúsereg
Rikoltoz a szélbe károgva... kár... kár...
Haza sietnek már az emberek.

Elmult az ősz. A Halál keze int...
S mi mégis hisszük, hogy ezt a sok halált
Az új kikelet feltámasztja mind!

(V. L.)

ERKÖLCSI NEVELÉS

IV. A gyermek nevelése a családban

Minden gyermek az élet folytonosságának láncszeme. Az Isten adta természet és erköles törvényei szerint lép az életbe és az Isten adta törvények szerint kell belőle embert fejleszteni.

Érték, mert fejlődő életbimbó, érték, mert Istentől származik és halhatatlan lélek van benne. A családi életben jelentkező istenáldás; a szülőknek öröme és jövendő támasza.

Másrészt tehetetlen valaki, aki mindenben édesanyjára s környezetére szoruł. A természet bölcsessége azonban gondoskodott róla, s a legerősebb érzelemmel, az édesanyai szeretettel védelmezi a kis tehetetlent.

A jó szülők otthonában mindig kedves vendég a gyermek. Öröm a jötte, vigság a jelenléte; feléje fordul az egész család szeretete, ő lesz a család központja.

A mai élet azonban kemény ellentéteket és nehézségeket állit a gyermekáldás elé. A gazdasági nehézségek a gyermek életében is éreztetik hatásukat. Látszólag a vagyonmegoszlás rendezetlensége csökkenti a születések számát. A valóság azonban nem ez, bár a modern élet ennek a tévedésnek is „tudományos," rendszeres formát igyekszik adni s érvekkel próbálja kivédeni a bajok igazi okát: az erkölcsi összeroppanást. Ha azonban megvizsgáljuk ezeket az érveket, nem nehéz rájönnünk arra, hogy nem a vagyonmegosztás rendellenessége az oka a születések erős csökkenésének, hanem az emberek, a mai „modern" emberek nehézségeket viselni nem tudó, attól visszarettenő gyengelelkűsége, vagy a kéjvágyó, szétmálasztó hedonizmus. Mert a nagy lelkierő, a bizó lélek természeténél fogva elfordul az ilyen eltévelyedésektől. A küzdelemre teremtett ember nem fél a neveléssel járó anyagi tehertől. Tehát nem is annyira gazdasági, mint inkább világnézeti kérdés az egész.

A rügy a jövő élet hordozója. Belőle bontakozik ki az uj élet, belőle fejlődik virágba a fa. A parányi rügy már magában hordja a későbbi virágot, gyümölcsöt is. És olyan mértékben lesz életerős a jövő élet hordozója, amily mértékben életerős a friss rügyfakadás. A pici gyermekből fejlődő ifju a jövő reményét rejti magában. Ezért kell az, hogy a gyermek mindnyájunk kincse legyen.

Nagy tévedés volna azt gondolni, hogy a gyermek nevelése kizárólag a szülők és nevelők kötelessége. Mindnyájan neveljük a gyermeket, akik közelében vagyunk. Minden gyermeket nevelünk, akit közelünkbe hoz útja. A nevelés eredménye sokoldalú és sokirányu ráhatásból származik, amelyhez mindenki hozzájárul. Aki okosan értékesíti a lelki erőt, az fejleszti, aki károsan, az rombolja. Ám a sorrend az legyen, hogy a szülő befolyása legyen a gyermekre a legnagyobb és elsőrendű, a nevelőé a második s a

környezeté, a többi emberé a harmadik.

A szülőre és a nevelőre a lélekteremtés szent hivatása vár. Igaz, hogy ösztermészetünkben egyformák vagyunk, de a valóságban mégis minden egyed más és más természetű. Más a testi adottságunk, a vér, idegzet, átöröklött készségek, amelyek aztán mindenki mástól különböző egyénjséggé különítenek el bennünket. A testi konstrukció, a vér, az idegzet, az átöröklött készségek, adottságok, amelyekkel számolni kell a gyermek nevelésénél. A nevelés azonban nem egyedül ezek figyelembevételéből áll, hanem abból, hogy a gyermek lelkének a maga egészében való kifejlesztésével és a gyermek életének felsőbb síkra való beállításával akarja elérni azt a célt, amit munkája elé tűzött.

A gyermek fejlődéséhez az őt körülvevő szellemi légkör adja meg az első erőteljes hatásokat. A fejlődés törvénye szerint minden kibontakozáshoz külső erők ráhatása szükséges. A csiraképes magot a föld nedvessége, a nap érlelő melege fejleszti virággá. A kis növényke a környezet széndioxidját használja fel önmaga kiépítésére. Az ember sem lehet kivétel ezen egyetemes törvény alól, mégpedig nemcsak testi fejlődésére nézve, —ami első pillanatban szembetűnő, — de a lelkiekre nézve is. Ha a gyermeket kicsi korától olyan környezet veszi körül, amely anyagias gondolkozásu, ő maga is anyagias lesz. A gondos szülői lélek által nevelt gyermek azonban nagy érdeklődést mutat a lélek megnyilvánulásai: a szép, a tudás, sőt az erkölcsi és vallási dolgok iránt is. A vallásos otthon erősebbé teszi a lélek Isten felé való fordulását.

Csodálatos fényképlemez a gyermeki lélek. Minden behatást feltog és utánoz. Az első és legfontosabb követelmény tehát a nevelés szempontjából a jó környezet megteremtése. Ennek megválasztása elsősorban az édesanya feladata, ahol pedig az nincs, — a társadalomé. Ahol nincs igazán jó környezet, ott igen könnyen elsenyved a fejlődő gyermeki lélek.

A jó környezet megválasztása után következik a felsőbb életigények keltegetése, élesztése. Csak az az ember lesz igazán előretörő, aki magasabb célokat, szebb életformákat lát maga előtt. Mutassuk meg tehát a gyermeknek ezeket az életsíkokat a magunk példáján, ami a legnagyobb hatást gyakorolja reá. Miben merüljön ki ez a példaadás? Eleinte apró dolgokban: legyen otthon rend, a ruhák tiszták legyenek, a lakás is, ha mégoly szegényes is. A kis hibákra való utalás aztán erkölcsi érzéket erősít. A felsőbb értékek megismerése és megszeretése után következik a bizalomébresztés. Talán így: Ha Palkó meg tudta tenni, te is megteheted! Ez önbizalmat kelt a gyermekben s ebből fakad a nekilendülés. De akkor se essünk kétségbe, ha talán az elsőre nem sikerül minden. Sebaj. Ha nem ment most, majd megy később! Ezzel nem zártuk el előle a kifejlődés lehetőségét.

Amikor a család, a nevelő ezen munkának áll szolgálatába, akkor a legnemesebb munkát végzi e földön: lelkeket fejleszt, életet nemesít.

A gyermek életének legnagyobb része a családban telik el. Ez az a kör, amelynek minden hatása örök útravalóként kíséri végig

az embert egész életén. A szülők egészségi és erkölcsi adottsága öröklött készségként jelennek meg a gyermekben. A család kulturális, erkölcsi és vallási felfogása pedig irányt szab egész életének. A kis gyermek egész fejlődése állandó belső tevékenység. Az életfakadástól megindul s egyre jobban fejlődik a teljes virágzás felé.

Az ujabb idők nehéz gazdasági helyzete a gyermekek nevelésére is sok hátrányt hozott. A jobbmódu családokban divatos nevelés egészen eltávolodott a régi, nemes hagyományoktól s az édesanya karjaiból a dada vagy nevelőnő gondozásába taszította a gyermeket. Megkezdődik ez már a legkisebb korban s folytatódik más és más nevelőnők kezén. Az igy felnövekedő gyermek teljesen elveszti édesanyja iránti szeretetét. Egy lesz neki az édesanya abban a környezetben, akiket maga körül lát. A fizetett nevelő pedig nem pótolhatja az édesanya meleg szeretetét s — ezt megérzi a gyermek is. A szegény néposztálynál viszont más a hiba. Itt a kenyérkereset robotja szólítja el gyermekétől az édesanyát. Amig azonban a jobbmódu szülő gyermeke legalább fizetett nevelő kezébe kerül, akit mégis csak lehet ellenőrizni, — a szegény anya gyermeke az ellenőrizhetetlen és szennyes utca, rossz barátok hatása alatt sinylődik. Csak ahol megvan a helyes családi otthon lelketfejlesztő melege, csak ott indulhat meg a helyes irányban a gyermek fejlődése.

De különbséget kell tennünk a fiu- és leánygyermek fejlődése és nevelése között is.

A fiugyermek lelki hajlandósága már a legkisebb korban tevékenységre való törekvést árul el. Eljövendő férfias természetének csirahajtásai bontakoznak benne. Tettereje különösen játékai közben törnek elő, hol mint harag, hol mint indulat. Minden játékában az erő jut kifejezésre. Ezért van az, hogy legjobban szereti játékul a gépeket, katonát, autót, szerszámot. De lekötik figyelmét a fantasztikus események is. Teremteni, alkotni akar s ezt játékaiban éli ki. Mindezt jó tudni a nevelőnek, akár édesanyja legyen az, akár más. A játékok megválasztásánál, a napi munkarend megállapításánál ezekre a dolgokra helyezzük a fősulyt. A fiugyermek korán vágyakozik barátok után is. Itt is nagy felelősség terheli a nevelőt, a barátok helyes megválogatásában.

A leánygyermek már természeténél fogva melegebb, érzelgősebb és egyben finomabb természetü. Érdeklődését is inkább az érzelem irányitja. Játékaiban a csendesebb, a kedélyt foglalkoztatókat szereti inkább. Babákkal játszik, énekelget, táncol, kis társasjátékot játszik barátnői körében. De még a mesét is csak akkor szereti és hallgatja szivesen, ha az meleg, érzelmes hangulatot vált ki lelkéből. Mennyire fontos tehát a szülőkre nézve az, milyen játékot vesznek gyermekeiknek. Játszótársait leányok közül választjuk.

Ez a nagy különbözőség, ami a fiu- és leánygyermek között van, szükségessé teszi, hogy felvessük a kérdést: helyes-e tehát az, amikor fiuk és leányok közösen tanulnak. Egyesek a családi együttnevelésre hivatkozva az iskolai koedukációval kisérleteznek.

Mások az amerikai példára hivatkoznak, ahol szintén a legtöbb helyen együtt tanulnak a fiuk és leányok. Elismerjük, hogy az együttes nevelés enyhíti azt a feszültséget, mely a két nem között kifejlődhet, le kell szögeznünk azonban azt is, hogy ez a nevelési előny sem tünteti el a két nem értelmi és lélektani különbségét. Az erőltetés pedig mindkét oldalon csak károkat okoz. Két teljesen különböző lélek-típus együttnevelése nem lehet célravezető, mert a két különböző természetben rejtőző hajlamok kifejlesztése más és más módszert parancsol.

A gyermeklélek nagyon készséges minden magvetés befogadására. Nagy gondot kiván tehát az, hogy mi és hogyan kerüljön a termékeny talajba.

A gyermek összes ismereteit, tapasztalatait másokból meríti. Nem mindegy tehát, hogy milyen dolgokat lát és hall a gyermek. A vallástalan családi élet, az otthonnak durva beszéde, anyagias gondolkozása tönkre teheti a gyermek erkölcsi életét. Igen sokszor utána lehet nyomozni annak, hogy a gyermekben fellépő bünök és hibák a szülőktől erednek, akik elég meggondolatlanok voltak és gyermekük előtt olyan dolgot beszéltek, csináltak, amit nem lett volna szabad megtenniök. Tévedés volna azt hinni, hogy „a kis gyermek semmit sem ért." Lehet, hogy nem érti a dolgot valóban, de mint példát követheti és később öntudatos lesz benne a sok helytelen benyomás. Sok szülő csak panaszkodni tud, hogy gyermekei milyen rosszak, de azt sohasem kérdik, történt-e valamilyen jótékony ráhatás és nevelő befolyás a rosszaság ellen. Nem nézik, nem bennük van-e a hiba. Ha aztán alaposabban megismerjük az ilyen szülőket, rájövünk, hogy csak saját lelkületüket vetítik rá gyermekükre. Az az erkölcstelen, durva lelkület, amelyet magukban hordoznak, kiárad és beszennyezi saját gyermekük lelkét is.

A nevelés első és legszentebb tűzhelye a családi szentély. Itt nyeri legerősebb benyomásait, eltörölhetetlen emlékeit a gyermek. E szentély őre a gondos édesanya, kinek meg kell éreznie, hogy mi lesz hasznára és kárára gyermekének. A szülő lelke, — ha valóban szereti gyermekét és okosan szereti, — találkozik a gyermek lelkével. Ez a legnagyobb szerencse, ami megtörténhet szülő és gyermek között. Ha ez megvan, akkor elért mindent az édesanya, amit elérhetett: a gyermek lelke megtalálta édesanyja lelkében a meleg simogatást, a lélekszeretet napsugarát, amely olyan, mint a bimbófakasztó, éltető tavaszi napsugár. Májusi virágfakadás...

De ezt nem érheti meg más, egyedül az igazi édesanyai szeretet. (Folytatjuk.)

Emlékbeszéd a hősök temetőjében

Kedves Gyermekek!

Elzarándokoltunk most is, mint minden esztendőben e napon temetőnk legszomorubb helyére: a hősök temetőjébe. A temetőbe mindig elszomorodott szivvel lépünk, de a temetőnek ebbe a részébe lehetetlen ugy belépnünk, hogy könnyekig meg nem hatódnánk! Hiszen olyan ez a hely, mint a szép májusi virágoskert, amelynek minden bimbóba szökkent rózsáját, szegfüjét, szép virágát virágzás előtt hervasztotta le a kegyetlen fagy, a korai halál. Nekik nem itt volna még a helyük, a halál birodalmában, hanem otthon, a meleg családi fészekben, az eke mellett, a gyalupadnál, ahonnan elindultak bátran, lelkesen, amikor zászló alá szólitotta őket a haza.

Ugy mentek el dallal, virágos csákóval, szivükben az olthatatlan hazaszeretettel, hogy elbánnak az ellenséggel, megvédelmezik a hazát, a szülőföldet, hogy azután hazajőjjenek vissza a munka szerszámához, a boldog, nyugodalmas életbe.

A sors nem igy akarta. A háboru évekig elhuzódott. A magyar falvak és városok legderekabb fiai messze idegenbe kerültek s nagyrészük ott áldozta vérét, életét övéiért, hazájáért. Kegyetlen volt hozzájuk a sors. Elszólitotta őket mindentől, amit annyira szerettek: a hüséges feleségtől, gyermekektől, szülőktől, testvérektől, rokonoktól, barátoktól, még szülőföldjüktől és hazájuktól is. Igy mindentől elszakitva vitte, szólitotta el őket messze idegenbe, a világ minden tájára, északra és délre, keletre és nyugatra, mint az őszi szél a sárguló falevelet.

És voltak, akik sok-sok esztendő után hazatértek ugyan, de hányan voltak olyanok, akik soha többé nem jöhettek haza azokhoz, akiket szerettek. Ott hanyatlottak a porba idegen földön, ott áldozták fel fiatal, szép életüket érettünk idegen országokban, ahová a kötelesség állitotta őket. Mert ők elmentek, mert előttük szent volt a haza parancsa. Odavitték és odaadták szép ifju életüket és lelkesedésüket, hogy vérük hullásával tegyenek tanubizonyságot hitükről és önfeláldozó hazaszeretetükről.

Ezek az egyszerü keresztek itt hősöket örökitenek meg e temetőben. A legnagyobb hősöket, hiszen legdrágább kincsüket, az életüket áldozták fel a hazáért, a mi békés életünkért.

Ezek az egyszerü keresztek sokat beszélnek annak, aki meghallgatja őket. Mit mondanak? Hallgassuk csak, gyermekek! Azt mondják: te magyar fiu, te magyar leány, ugy végezd mindig kötelességedet, mint mi teljesitettük. Mert csak az érdemel megbecsülést, aki kötelességét, munkáját mindig és mindenkor teljes erejével, teljes szivvel és lélekkel teljesiti. Mi igy teljesitettük. Teljesitettük addig, amig ki nem hullott kezünkből a puska, le nem lankadt izmos karunk a halálos lövéstől.

De mást is mondanak ezek a keresztek. Elsuttogják azokat a néma sóhajokat, amelyeket a 4 esztendős háboruban szótlan szenvedéssel, türéssel magukba fojtottak. Elmondják azt is, hogy vé-

gig az egész földrészen egymáshoz sorakoznak a korhadt fakeresztek hosszu vonalai, amelyek szerte a harctereken és fogolytáborokban arra tanitanak, hogy jobban kell szeretnünk egymást, ha arra vágyunk, hogy mindenki megkaphassa a jó Isten által adott mindennapi kenyeret és békét.

Mást is hirdetnek ezek a keresztek. Világba kiáltják azt, hogy „az nem lehet, hogy annyi sziv hiába onta vért" s hogy eljön még az idő, amikor tanulva az itt nyugvó hősi halált halt drága halottainktól s azoktól is, akik nem nyughatnak a szülőföld békét adó ölében, — visszaszerezzük azt a hazát, amelyért ők legnagyobb kincsüket: életüket áldozták. Legyetek méltók hozzájuk kedves gyermekeim, mert csak ugy valósulhat meg mindnyájunk álma, vágya, hogy ujra miénk legyen az a drága Magyarország teljes egészében, amelyért ők életüket adták.

Hősök! Ti nem haltatok hiába! Fiaitok, leányaitok, akik itt állnak most előttetek, itt fogadják meg erős akarattal, hogy példát vesznek tőletek a kötelességteljesitésben és az áldozatos honszeretetben! Itt fogadják meg előttetek, emlékeitek előtt, hogy olyan törhetetlen becsülettel akarnak élni és dolgozni a hazáért, mint azt ti csináltátok! De megfogadják azt is, hogy emléketeket szivükbe zárják, mint a legdrágább ereklyét és megőrzik azt olyan hiven, hogy méltón adhassák át majdan utódaiknak is megőrzés végett.

Megfogadjátok ezt gyermekek?

Akkor, de csakis akkor lesztek méltók hozzájuk, azokhoz a hősökhöz, akik itt és szerte a világban nyugszanak bár és életükkel szolgálták a hazát! Ők értünk, magyarokért haltak hősi halált. Mindnyájunknak halottaj ők, egyetől-egyig, tiszteljétek őket, ápoljátok kegyelettel emlékezetüket!

Most nagy fogadalmat tettetek, kedves gyermekeim, amit meg is kell tartanotok, mert ha megtartjátok, akkor megadja nekünk a jó Isten nagy nyomorusságunk, tenger szenvedésünkre a gyógyulást és mi „megbünhődve a multat és jövendőt" szabadon és megelégedetten élhetünk ezen a vér és könnyáztatta földön magunkért és a szebb, boldogabb magyar jövendőért!

A hazáért haltak emléke szent legyen!

Elesett hősök

Akiket a háborúból
Szívrepesve vártak,
S hű bajtársak messze földön
Közös sírba zártak;
Az a sok jó magyar vitéz
Mind csillaggá váljon,
Hősi lelkük a szép fényes
Menyországba szálljon!

Névtelen hősök

Lengyel mocsarak közt
Omladozó sírok.
Rájok emlékezve
Forró könnyet sírok.
Száz, meg száz magyar hős
Porlad ott jeltelen,
Hősi homlokukra
Babér már nem terem!

Sok magyar hőst takar
Galicia síkja,
Szibéria jege,
S lankás Bukovina.
Piavé habjai,
Sziklás karsztok völgye,
A szerb sár-óceán
S a francjak földje.

Idegen-hant alatt
Nyugtalan az álom!
Éjfélkor átkelnek
A csonka határon.
S holt szivüket itthon
Agyonsebzi ujra
Hontalan magyarok
Töviskoszorúja.

Akit hőn szerettünk
S vissza sose tére;
Kinek a hazáért
Folyt el drága vére
S csak éjféli órán
Látogathat minket,
Sirassuk meg újra
Drága véreinket!

Közös sírban . . .

Közös sírban messze-messze,
Sok honvéd van eltemetve.
Idegen föld hantja alatt
Szivük nem nyer nyugodalmat.
Sóhajunk száll szellő szárnyon:
Felhő sirja árvák könnyét!
Sebes szélvész! görgesd oda
A magyar föld szent göröngyét!
Vadvirágos tarka rétünk
Minden szálát hullasd rája!
Hadd álmodjon édes álmot
A közös sír katonája!

A mankós koldus

Koldus bácsi hová lett a féllába?
Kis fiacskám! ellőtték a csatába,
Ott harcoltak Uzsok mellett,
Hol a hazát védni kellett!
Ép volt akkor még a lábam,
Bátrabb vitéz nem volt nálam!
Medáliám, jaj, de mennyi!
Jó volna most használt venni!
Rokkant lettem — mit sem érek!
Koldulásból éldegélek;
De ha lábam visszanőne,
Mennék újra! . . . csak előre! . . .

Füssyné Huszár Amália

AZ IFJUSÁG VÉDŐSZENTE: SZENT IMRE HERCEG

Soha sem volt még annyira szükséges a magyar ifjuság elé olyan példaképet állitani, aki nemes példájával, tiszta életével valóban mintaképe lehetne gyermekeinknek, mint ma. Kétszeres okunk van erre. Az ezeréves Magyarország öt részre szaggatottan szenved. Uj honfoglalók kellenek, akik ujra birtokukba veszik Szent István örökét teljes nagyságában! Erre a munkára pedig csak tiszta lelkü, szeplőtelen jellemü ifjuság vállalkozhat. Rajtunk áll, nevelőkön, hogy ilyen nemzedéket adjunk a holnapnak, amely most a mi kezünkben formálódik emberré.

De más ok is kényszerit arra, hogy nemes példát állitsunk gyermekeink elé. Ma, amikor annyi a félember, annyi a félszeg, annyi az önző, ingadozó, megbizhatatlan, hütlen, erőszakoskodó és kéjsóvár ember él a földön, igazán nagy szükség van arra, hogy a mult idők példájából meritsen erőt az ifju nemzedék. Milyen szomoru sors várna a magyarságra, ha nem tudna bizni abban, hogy fegyelmezett ifjuságunk merész vállalkozással, bátor nekilendüléssel, nagyot akarással kiránt az országot a kátyuból, ahová a mi nemzedékünk juttatta.

A ma élő ifjuságnak nagy történelmi hivatása van. Tisztán emberi erő alig lesz elegendő nagy históriai vágyaink elérésére. Földi gyarlóságainkat csak az isteni kegyelem ereje pótolhatja arra, hogy a sirt, hol nemzet süllyed el, elkerüljük. Nagy tettek diadalmas vágyát kell meggyujtanunk a magyar ifjak szivében. Erős férfiakra, vitézekre, bátrakra, hősökre van szüksége a hazának. Ifjakra, akik nemcsak engedelmeskedni tudnak a parancsnak, de parancsolni is, önmaguknak. Akik tele vannak akaraterővel és akiknek sziklaszilárd a jellemük.

Keresve sem kereshetnénk jobb példaképet a magyar ifjuság elé, mint Szent Imre herceget. Alakja ugy tünik fel édesatyja, Szent István mellett, mint a százados tölgy tövében meghuzódó tavaszi ibolya. Egész lénye gyöngédséget, finomságot lehel. Mintha már nem is ember, hanem valami magasabbrendü, földöntuli lény volna. Emberi gyengeségnek nyoma sincs nála. Pedig ember volt ő is, emberi kedvtelésekkel, emberi nehézségekkel és problémákkal. De a legenda letörölt arcáról minden földies vonást s alakját természetfölötti szépségbe öltöztette. Napsugaras lényét mindjárt elköltözése után eszménnyé finomitotta s mint a tisztaság, szépség, jóság megkapó példaképét állitotta öt a késői nemzedék lelki szemei elé. Életének célja az volt, hogy utolérhetetlenül szép példájával biztató sugárt hintsen a nyomába szegődő száz- és százezer küzködő, eszményibb célok felé törő magyar ifjuság utjára.

Boldog lehet az az ország, amely olyan példaképet állithat ifjusága elé, mint hazánk Szent Imre hercegben és életében.

Szent Imre herceg!...

Ifju... magyar ifju... liliom egyik kezében..., kard a másikban... tavaszi üdeség egész alakján... magasbanézés a szemében... vidám elszántság az alakján... Amint nézem, amint nézem,

mintha harsonaszót hallanék, ezüst harsonából kihangzó szózatot a hasadó hajnal fényében, májusi hegyorom csucsán álló ifju ajkáról...

Tudjátok, mit mond ez a harsonaszó?

Azt zengi: Utánam! Előre! Mindig csak előre! Felfelé! És mindig csak fölfelé a krisztusi, tiszta, szép, örvendező, harcos és győzelmes életbe!

És jöhet-e más válasz e szózatra, mint az:

Megyünk! Megyünk! Mi is élni, mi is harcolni, mi is győzni akarunk!

Szent Imre királyfi!...

Kevés kenyerünk, keserű
kutunkból mérges víz fakad,
reszkető fehér kezünkhöz
bárhogyan mossuk, vér tapad.
Varjú-lepett fekete mezőben
fekete szirmú virágot szedtünk,
szaggatott rongyos ünneplőbe,
bocsáss meg Herceg, ünnepelni jöttünk...

Atyád megszentelt fundamentumán
szétlökött füstös romok hevernek,
elhoztuk minden jajgatásuk;
hallgasd meg őket, királyi Gyermek!
A vérszerződés pogány kehelyében
oltáron álló Isten-vér helyül,
keresztet hordunk álnok kezünkbe,
jaj, de a lelkünk fekete belül.

Oh, nézz le ránk, porbahullt szemünket
kápráztató hófehér Magasság!
Szólj, hogy érces, édes, ifju hangod
a romok alatt mind, mind meghallgassák.
Engedd, hogy az Idő kátyus, köves útján
virrasszuk a bánat térdre-hullott éjjét,
engedd, hogy sápadt káromló ajkunkkal
megesőkolhassuk ruhád szegélyét.

Segíts minket, egetverő sulyos váddal
mellünk verni, Uristent imádni,
s könyörögj értünk, Szent Imre királyfi!

Dezsényi Béla

Ünnepi beszéd Szent Imre napra

Kedves Magyar Ifjak!

Szeretnétek-e nagy emberek lenni? Mindnyájunkban benne van ifju korában az a bevallott vagy titkos törekvés, hogy szeretnénk nagy emberek lenni. Azt azonban nem tudom, tudjátok-e, ki az igazi nagy ember?

Van olyan, akinek a vitézség tetszik, az azt mondja, ő hires hadvezér szeretne lenni! Egy Napoleon vagy egy Hindenburg.

Mások viszont hires tudósokban látják az igazi nagy embert. Ezek tudósok szeretnének lenni, akik bölcs könyvekben tanitják az emberiséget különféle igazságokra.

Olyanok is lesznek köztetek, akik hires feltalálókban látják az igazi nagy embert. Egy Edisonban, Marconiban. Ezek természetesen hires feltalálók szeretnének lenni.

És vannak ismét mások, akik nagy müvészek szeretnének lenni, mert a nagy müvészekben látják az igazi nagy embert. Ezek egy Munkácsi Mihály, egy Fadrusz János hirnevére áhitoznak. Vagy Erkel Ferencére, Liszt Ferencére, a világhirü muzsikusokéra.

Mindegyiknek igaza lehet, a hadvezér is lehet nagy ember, a hires tudós is, a feltaláló is, a nagy müvész éppen ugy. Mindegyik megajándékozza az embereket valamivel. A hadvezér egy-egy győzelemmel, a tudós valamilyen igazsággal, a feltaláló a technika valamilyen áldásával, a müvész valamilyen gyönyörködtető remekmüvel.

De mit gondoltok, gyermekeim, boldogok is voltak-e ezek a nagy emberek? Az igazi boldogságot csak azok a nagy emberek érték el, akik — és itt csodálkozni fogtok! — saját magukat győzték le! Hogyan lehet saját magunkat legyőzni? Ugy, hogy hősök leszünk: mert a saját magunkban meghuzódó legnagyobb ellenséget, az ellenséges indulatokat és vágyakat gyürjük le. De ugyanakkor bölcseknek is kell lennünk a legjavából, mert az emberi dolgokon felül is kell tudnunk emelkedni, az isteni gondolatoknak csillagvilágába, — ez is önmagunk legyőzésével jár. De még a bátorság és a nagy tudás sem elég a saját magunk legyőzésére. Ehhez feltalálónak is kell lennünk: még hozzá a legnagyobbak fajtájából, hiszen az Istenhez való utat, a végtelen Istenhez vezető utat kell feltalálnunk. De végül még ez sem elegendő a magunk legyőzéséhez: müvészeknek is kell lennünk, hogy végre legyőzhessük önmagunkat, mert nem kőre vagy vászonra, hanem testi és lelki képünkre kell vésnünk a jó Isten képét és egyetlen fiának, Krisztusnak hasonlatosságát!

Látjátok, kedves ifjak: ezért legnagyobb ember a világon az, aki le tudja győzni önmagát!

Vannak ilyen emberek a Földön, — kérditek? Vannak, kedves ifjak. A szentek. Igen, ők le tudták győzni önmagukat, ők megtudták győzni önmagukat az egyedüli igazsággal, ők feltalálták a boldogsághoz vezető egyetlen utat, ők müvészek tudtak lenni, mert magukra vették az Isten képmását s Krisztus hasonlóságát! Ők az igazi, a legnagyobb emberek!

Isten földi országának sok szentje van. Sok olyan is akad közöttük, aki ifjuságában is szent volt, de mégsem maradt ifju, hanem mint megtett aggastyán került az Isten országába. Nekünk, magyaroknak azonban egy örök-ifju szentet adott a jó Isten. Ez pedig első szent királyunk fia, Szent Imre, kinek névünnepét ma tartjuk.

Ki volt Szent Imre herceg?

Királyfi volt, aki sohasem lett Magyarország koronás királya, de halála után királya lett, sőt több, eszményképe, példaképe lett minden magyar ifjunak! És ez a királyság nincsen időhöz kötve, mert ezer éve király már s az leszen, míg őt követő magyar ifjak élnek e földön. Attól az időtől kezdve, hogy az egyház 1083-ban atyjával, Szent Istvánnal és tanitómesterével, Szent Gellérttel hivatalosan a szentjeinek sorába iktatta, a legenda aranyszálaival fontá körül napsugaras alakját, a képirás és kőfaragás megdicsőitette életének kiemelkedőbb mozzanatait, az egymást felváltó nemzedékek soha el nem muló áhitata pedig a legszebb emberi erények fogyhatatlan ihletőjévé avatta emlékét.

Életének széppé tételében két ideál lebegett előtte: a világot megváltó názáreti Jézus ifju alakja és édesanyja, Szüz Mária, a Magyarok Nagyasszonya.

Hogy mit jelentett Jézus munkája, a világ megváltása, azt látta kicsiben édesatyja, Szent István munkájában, aki Magyarországot akart alapitani és azt az Istenanya országává akarta emelni. És itt volt az ő igazi nagysága, amely a szentek közé emelte: le tudta győzni önmagát, mert belátta, hogy ennek a kereszténységben még olyan zsenge országnak önmagát legyőző szentre van szüksége. Ezért választotta a korona helyett a liliomot, amely halhatatlanságot adott neki.

De hasonló hatással volt reá a Magyarok Nagyasszonya, a szép Szüz Mária is. A szent Szüz alakja lebegett szemei előtt s azért tudott olyan tiszta maradni jegyese mellett.

Amikor huszonnégy éves korában magához szólitotta őt az Ur, megállott fénye a magyarok egén, hogy reávilágitson arra az erkölcsi tisztaságra, amely az ifjunak legnagyobb erénye lehet. És mit tanit a történelem? Azt, hogy nem pusztulhat el az a nemzet, amelynek fiai megmaradnak ez erkölcsi tisztaság szeplőtlenségében, de igenis elkorhasztotta még a legerősebb nemzeteket is az erkölcstelenség, a léhaság. Ahol ledöntik az erkölcs tiszta oltárát, ott kacérkodik a bün és nyilvánosan jár, ott nem az önzetlen szeretet jár körül, hogy jót tegyen, hanem az önző bün keresi áldozatait, bontja a házasságot, rontja a közszellemet és tölti a kórházakat. Ahol a test után járnak, annak a vágyait igyekeznek kielégiteni, ott a test cselekedetei, a kapzsiság, az áljas üzérkedés, élvezethajhászat és társadalmi harcok uralkodnaak, ott nyomor tanyázik, ott minden szív, családi szentély és állam fel van dulva.

Mi élni akarunk és élnünk kell, mert a Magyarok Nagyasszonyának országa nem pusztulhat bele az erkölcstelenségbe. Mi egy ezeréves országot akarunk romjaiból feltámasztani, ujraépiteni, ehhez pedig olyan honfoglaló sereg kell, amely méltó piedesztáljára állitja a magyar ifjuság védőszentjét, s benne az erkölcsi tisztaság eszményét: Szent Imre herceget! Ő kelti életre a dermedtségben élő ma-

gyar életakarást és ujra tavaszt teremt Pannónia virágos kertjében, hogy az ezeréves alapokat megerősitse és egy ujabb ezer évet biztositson a magyarságnak!

Magyar fiu éneke

Amikor én születtem
E csonka ország gyermekének,
Már szomorú volt itt az élet;
Csak nőttem, növekedtem
A nyomorúság kenyerén
S ez nem tejben, csak könnyben ázott, —
Apám ki tudja hol csatázott,
Anyám meg egyre sirt, szegény...
Tavasz jött s Husvét, tél s Karácsony,
Számunkra gond a gond után:
Karácsonykor nem volt kalácsom,
Húsvétkor nem volt új ruhám...
Amikor én születtem,
Gyermeknek lenni hajh! nem volt öröm;
Ugy nőttem, növekedtem,
Mint árva füszál porladó kövön...
Most már eszmélek, ó, most már megértem
Én nemzetemnek árva sorsát,
Tudom, mért volt oly bus a gyermekségem:
Azért mert nincsen Magyarország!

A multat már nem kérem számon,
Hogy búban nőttem, azt se bánom, —
De a jövendőt nem adom!
A süket lelkek még nem hallják,
Én hallom már az Isten hangját:
Én népem segíts magadon!
Ős földünkön most úr a gazság,
De él az Isten s van igazság,
És az igazság: hatalom, —
Már jövendőkbe forr a vérem:
Most nincs hazám, de — úgy segéljen! —
Lesz még, mert visszafoglalom!

Sajó Sándor

MINTA-TANITÁS

„A Turi fiu története" című költemény tárgyalása

I. VÁZLAT.

1. *ELŐKÉSZITÉS.*

a) *Hangulatkeltés.* A költemény tárgyalásához megteremtem a szükséges hangulatot. A költemény középpontjában az öreg Turi Pál áll ugyan, azért mégis a gyermek szubjektiv érzéséből kell kiindulnom. Megéreztetem, hogy ha ők távol vannak az otthontól, mennyire vágyakoznak utánuk a szülők. Ezen érzelmek felkeltése után el kell érkeznem az öreg Turi Pál érzéséhez, aki a háboru szörnyü poklába eresztette fiát s hogy ezt megkönnyitsem, áthidalásképpen belekapcsolom a saját érzésemet, mint aki a gyermekek és az öreg Turi Pál között állok.

b) *Áthajlás a költeményre. A költő bemutatása. Turi Pál megjelenítése.* Bemutatom Szász Károlyt. Ezek után elérkezett az idő, hogy megjelenitsem Turi Pált, kinek legdrágább kincse volt fia, de mert a haza szólitotta zászlója alá, belenyugodott a jó Isten végzésébe, egyetlen fiának, élete büszkeségének, reménységének elvesztésébe. Hogy mit érzett Turi Pál akkor, amikor hirül vette fiának halálhirét, Szász Károly egy szép költeményben örökitette meg.

c) *A költemény elszavalása.*

d) *Célkitüzés.*

2. *TÁRGYALÁS.*

a) *A költemény cimének megértetése.*

b) *A költemény tárgyalása.* A költeményt három részre osztom. Az első részben Turi Pál örömét, családi boldogságát tárgyalom, amit fia születésekor érez. A magyar ember tiszta családi életét, örömét a gyermekáldásnak. A nagy esemény lefolyását drámai cselekvésként megjelenitem. Eltérek kissé a tárgytól, s hogy a gyermekek jobban átérezzék a szülők örömét, kitérek a családi ünnepre is.

A második részben a tábori lap megérkezésekor keletkező nagy örömet és büszkeséget tárom a gyermekek elé, amelyet Turi Pál érez, fiának hőstette hirére. Itt is eltérek kissé a tárgytól, jobban részletezem, hogy igy mégjobban megérezzék az Isten akaratában megnyugvó nemes lelket.

A harmadik, egyben a dráma fordulópontja az utolsó versszak megjelenitése lesz. A szülői fájdalom mérhetetlen nagysága, amit fia elvesztésén érez, ugyanakkor megoldásként megnyugvás az isteni akaratban.

Tárgyalás alkalmával a kevésbbé ismert, vagy teljesen ismeretlen szavakat értelmezem, mely értelmezés azonban sohasem állhat definiciókból, a költeményből mintegy kiragadva, mert a szavak magyarázata rontja a hangulatot, hanem a tárgyalás keretében. Az értelmezés vagy rokonértelmü szóval, vagy körülirással, vagy a beszédbe való szövéssel, de külső szemléltetéssel s történik. Itt a következő szavak várnak értelmezésre: nemes Turi Pál, vén biblia, emlék-

képpen, fejét a dér már belepni kezdé, tábori levélke, ódon, vitézségi érem, muszka, szent este, földelték el testét.

3. *BEGYAKORLÁS.*

a) *A költemény szép olvastatása.*

b) *A költemény szépségeinek vizsgálása.* A költemény szépségeit vizsgáltatom az esztétikai gyönyörködtetés fokozása céljából, mely alkalommal a szép kifejezésekre is ráterelem a figyelmet. Megvilágitás alá kerülnek a következő kifejezések: E vén bibliába — emlékképpen, Turi Pál egyetmást följegyezett szépen. Mikor a szent könyvbe im ezeket jegyzé. Igy hát a jövőben bizni inkább merek. Gazdag lettem: fiam az én drága kincsem! De az anyja itthon mégis tele sirta. A hazáért halt meg — panaszunk hát nincsen ...

c) *A tartalom rövid számonkérése.*

d) *Elmélyités.* A gyermeke iránti forró szeretetet a jó Isten minden szülő szivébe beleültette s minél hamarabb szólitja el a gyermeket az Ur, annál nagyobb, annál fájóbb az elvesztése. De a vallásos lélek kétségbe mégsem esik: találkozunk ott fenn ...

e) *Ének.* »A honvéd temetése ...«

f) *Házi feladat.* A Turi fiu története cimü költeményt a gyermekek is megtanulják egy-egy szakaszt feladva.

g) *Koncentráció:*

1. *Rajz.*

2. *Fogalmazás.*

II. TANITÁS.

1. *ELŐKÉSZITÉS.*

a) *Hangulatkeltés.* Alljanak fel azok, akik otthon vannak szüleiknél! Voltatok-e már távol szüleitektől? Mennyi időre mentél el hazulról? Hogyan bucsuzott tőled az édesanyád, amikor elmentél? Hát az édesapád mit mondott bucsuzóul? Tőled hogyan bucsuztak el szüleid? Mit mondottak akkor, mikor ujra hazamentél? Örültek-e a viszontlátásnak? Hogyan fogadtak? Közben nem érdeklődtek utánad? Mit irtak neked? Te is válaszoltál? Kinél voltál vendégségben? Szerettél ottan? Mégis miért vágyódtál haza? Hát még mennyire vágyódtak utánad a szüleid! Édesanyád, édesapád!

Én is elmentem egyszer hazulról, a szüleimtől. De én akkor nem vendégségbe mentem, hanem háboruba. Katona voltam akkor s a katonának menni kell, ha a haza ugy kivánja. Mentem is én szivesen, csak az a bucsuzás ne lett volna. Az indulás előtt már napokkal ugy nézett reám az édesanyám, hogy mindig elnedvesedett a tekintete. Máskor meg, amikor azt hitte nem látom, elnézett hosszan, mintha bele akart volna rajzolni jól az emlékezetébe. De én is ugy csináltam. El-elnéztem jó szüleimet, csak ugy titkon, Istenem. — gondoltam magamban, hátha nem látom őket soha többé ... Nem simogathatom az édesanyám szép homlokát, nem csókolhatom meg drága jó kezét, amely annyit dolgozott értem. Az édesapám nem mutatta, hogy neki is nagyon fáj az elmenésem. Pedig tudtam jól, láttam rajta, hogy neki is csak ugy fáj a bucsuzás, mint nekem, dehát nem sokat beszélt, mintha sok dolga lett volna. Mindig mással fog-

lalkozott. Vagy talán csak azért lett-vett, hogy ne lássam meg azt a csillogó gyöngyöt a szemében... Mert megláttam azt is egy este, az indulásunk előtt. Odajött hozzám, megszoritotta a kezemet, szemembe nézett azzal a két meleg tekintetével, aztán igy szólott hozzám, kicsit remegő hangon:

— Hát a jó Isten kisérjen minden lépéseden édes fiam. Itthon, anyád meg én mindig veled leszünk. Aztán irjál, hogy mi van veled. Tudod, hogy édesanyád mennyire aggódik majd miattad...

Nem tudtam azonnal válaszolni. Csak lehajoltam a kezemet szoritó áldott kezére s megcsókoltam. Éreztem, hogy megremegett a kéze az enyémben...

Másnap délután indultunk. Virágos volt az utca, amerre mentünk, daltól lett hangos a menetünk, — csak a bennünket kisérő édesanyák könnyeztek a sorok mellett... Az édesapám nem kisért ki. Valami sürgős dologra hivatkozott, amit el kellett éppen akkor végeznie, de én nagyon jól tudtam, hogy ezt csak azért mondja, mert a bucsutól félt ő is. Mert én is attól féltem. Sirni szerettem volna, de egy katona mégsem sirhat mások előtt. Csak ott bent, a lelkem mélyén rázott a zokogás, amikor édesanyám kezét még egyszer megfogtam s egy hosszu csókot nyomtam rá, remegő ajkammal. Megsimogatta a fejem, mint gyermekkoromban, aztán csöndesen csak ennyit mondott elfordulva:

— Hát áldjon meg a jó Isten, drága kis fiam... ha már menned kell...

A vonat megindult s nekem fel kellett szállnom... bucsu nélkül.

Hogy mit éreztem, azt nem tudnám elmondani szóval sohasem. De az édesanyám is elfordult, nem birt reám nézni... azt a képet nézte, amit rólam rajzolt mélyen a lelkébe...

A vonat nemsokára elkanyarodott az állomásról. Mindenki elcsendesedett. És hányan, hányan nem jöttek vissza azok közül, akik akkor azzal bucsuztak el szüleiktől, hogy a viszontlátásra!

Hány szülő várta hiába a fiát reggel, délben, este s azokon a hosszu, véget nem érő álmatlan éjtszakákon...

b) *Áthajlás a költeményre. A költő bemutatása. Turi Pál megjelenése.* Egy magyar költő, aki maga is elvesztette egyetlen fiát a háborubau, egy nagyon szép verset irt azokról az édesapákról, akik elvesztették életük legdrágább kincsét, életük támaszát: gyermeküket. Hallottátok már Szász Károly nevét? Költő volt s ő irta azt a gyönyörü költeményt, melyről ma beszélni fogok nektek. Szász Károlynak is volt egy fia, aki elment a háboruba. Virágosan, dalos kedvvel s ő is érezte azt a mély fájdalmat, amikor a szív majd megszakad, gyermeke bucsuzásakor. Aki kiment a halál mezejére a hazát védeni. Szinte magam előtt látom Szász Károlyt, mit érzett akkor, mikor arról értesült, hogy egyetlen fia nem térhet vissza többé... De hallgassuk meg őt magát!

c) *A költemény elszavalása.*

A Turi fiu története

Nemes Turi Pálnak óeska bibliája
Az édesanyjáról maradt még reája.
E vén bibliába — emlékképpen,
Turi Pál egyetmást följegyezett szépen.
Bizony fejét a dér már belepni kezdé,
Mikor a szent könyvbe ím ezeket jegyzé:
»*Lányunk volt csak eddig — most már van egy gyerek,*
Így hát a jövőben bizni inkább merek.
Gazdag lettem: fiam az én drága kincsem!
— Áldassék az Isten!«

...Beköszönt a postás Turiékhoz szépen,
Tábori levélke vagyon a kezében.
Akitől jön: vigan, nagy boldogan írta, —
De az anyja itthon mégis tele sírta.
Öreg Turi is ejt rá egy örömkönnyet,
Aztán előveszi az ódon szent könyvet,
S írja, büszkén írja: »Hős fiunk mellére
Vitézségi érmet tűzött a vezére.
Levágott négy muszkát — neki baja nincsen...
— Áldassék az Isten!«

...Megint jött egy levél — nem a fiu írta —
Most már az apa is elfakad ám sírva!
De letörli menten szeméből a könnyet,
Veszi elő megint azt a kopott könyvet,
S írja, lassan írja: »Golyótól találva,
Elesett a fiunk, nagy orosz csatába',
Lelke már az égben tölté a szent estét,
Karácsony éjjelén földeltük el testét...
A hazáért halt meg — panaszunk hát nincsen...
— Áldassék az Isten!«

d) *Célkitűzés.* Szép volt a költemény? Tetszett-e nektek? — Beszélgessünk róla.

2. *TÁRGYALÁS.*

a) *A költemény címének megértetése.* Kinek a történetét mondja el ebben a versben a költő? Lássuk, milyen volt a Turi fiu története. Vegyétek elő az olvasókönyvet s keressétek meg a 109. olvasmányt. (Magyar Olvasókönyv III. osztály számára.) Olvass! (A Turi fiu története.) Ha elbeszéltek valamit, minek mondjuk azt? Kinek a történetét mondta el itt a költő? Miért A Turi fiu története a címe ennek a költeménynek?

b) *A költemény tárgyalása.* Miért volt szomoru a Turi fiu története? Miért kellett elmennie hazulról? Kinek a fia volt a Turi fiu? Volt-e több fia is az öreg Turinak? Örült-e annak, amikor a kis fiu

megszületett? Mit írt a bibliába nagy örömében? El tudod-e mondani? Azt, amit mi most itt elmondtunk, sokkal szebben elmondja a költő, Szász Károly. Olvasd az első versszakot!

Nemes Turi Pálnak ócska bibliája
Az édesanyjáról maradt még rája.
E vén bibliába — emlékképpen,
Turi Pál egyetmást följegyezett szépen.
Bizony fejét a dér már belepni kezdé,
Mikor a szent könyvbe ím ezeket jegyzé:
»Lányunk volt csak eddig — most már van egy gyerek,
Így hát a jövőben bízni inkább merek.
Gazdag lettem: fiam az én drága kincsem!
— Áldassék az Isten!«

Miért örült a derék Turi bácsi gyermekek? Mit gondoltok, miért örült annak, hogy fia született? A leányát nem szerette talán? Miért örült hát mégis jobban a fiúgyermeknek? Van nektek leánytestvéretek? Szereti-e azt is édesapátok? Tesz különbséget köztetek, amikor szeretetét megmutatja? Miben látjátok mégis azt, hogy jobban örülnek szüleitek nektek, a fiúknak? Ha egy kis háza, földje van szüleiteknek, kire marad az, az ő haláluk után? A leányra, ha férjhez megy, milyen sors vár? Otthon marad, öreg szüleinél? Hová költözik? Kire marad tehát a föld megmüvelése? Ki tartja el az öreg szülőket akkor, ha már nem bírják a munkát? A magyar ember nagyon szereti gyermekét. Nem tesz különbséget leány és fiu között. A leányt tisztességesen kiházasítja, de a fiúgyermek eltartója lesz öreg napjaiban. Miért örült hát az öreg Turi bácsi, amikor fia született?

Hová írta be a fia születését? Nálatok is van biblia? Hol tartjátok? Néztétek-e már, mi van benne? Bizony, a legtöbb magyar házban ott áll a biblia a mestergerendán s csak jeles ünnepkor, gyermekszületéskor kerül bele írás. Kié volt a Turi bácsi bibliája? Kitől maradt rá? Szerette ezt a bibliát az öreg Turi bácsi? Kire emlékeztette őt? Mit írt a beírás végére? (Áldassék az Isten!)

Jöjj ki! Mutasd meg, hogyan írta be a bibliába Turi Pál a nagy eseményt?

Ki tudná megmondani, minek keresztelték a kis fiut? Mit szoktak csinálni keresztelőkor? Gondolom, hogy volt nagy öröm a Turi-házban! Mit csináltak nagy örömükben? Hogyan ujságolta az öreg Turi a nagy eseményt? Mit felelt arra, amikor szerencsét kívántak neki a fiához? Mi lesz belőle? Ti mi szeretnétek lenni?

Nézzük most azt, mi történt a Turi fiuval, amikor megnőtt s legény lett belőle? Olvasd a második versszakot!

...Beköszönt a postás Turiékhoz szépen,
Tábori levélke vagyon a kezében.
Akitől jön: vigan, nagy boldogan irta, —

De az anyja itthon mégis tele sirta.
Öreg Turi is ejt rá egy örömkönnyet,
Aztán előveszi az ódon szent könyvet,
S irja, büszkén irja: »Hős fiunk mellére
Vitézségi érmet tüzött a vezére.
Levágott négy muszkát — neki baja nincsen...
— Áldassék az Isten!«

Mi lett hát a Turi fiuból? Hová vitték? Miért ment a háboruba? Hogyan viselkedett? Mit csinált az ellenséggel? Mit kapott vitézségéért? Mi volt az első dolga, kinek irt azonnal? Volt-e öröm a házban? Mit mondott az öreg Turi bácsi örömében? Hová irta be ezt a nagy örömhirt is? Miért irta ezt is a bibliába? Nagyon örült a fia vitézségének? Mit mondhatott a postásnak? Honnan irta a fia a levelet? Milyen vitézségi érmet kapott? Kik kaptak ilyen vitézségi érmet? Láttatok-e már vitézségi érmet? Nagy dicsőség az, ha valaki vitézségi érmet kap? A tornaversenyen kik kapnak érmet? Miért kapják? Hogyan tüzik a mellükre? Örültök-e a kitüntetésnek? Tudjátok-e, hogyan adják át a hősöknek a kitüntetést? Az egész ezred előtt. A parancsnok odalép a hőshöz, mellére tüzi a vitézségi érmet, azután kezet fog a vitézzel s igy szól hozzá:

— Derék fiu, vitéz katona vagy Turi Pál! Minden katonám bátor és hüen teljesiti a kötelességét. De te, Turi Pál, többet tettél ennél. Egymagad levágtál négy oroszt, amikor ellened mentek hosszu szuronyos puskájukkal, hogy elfogjanak és fogságba vigyenek! Ennek a jutalmául tüzöm most melledre, a szived fölé ezt az ezüst érmet! (Szemléltetem a vitézségi érmeket.)

Azután vezényelt a többi katonának s azok elvonultak diszmenetben a kitüntetett Turi Pál előtt.

Szép lehetett ez, gyermekek. Csináljuk meg mi is, hogyan történhetett? Jöjj ki, Pista, te leszel Turi Pál, a kitüntetett katona. Kovács Gáspár lesz a vezér. Ti pedig a többi katonák. Álljatok fel! Ti pedig jöjjetek ki!

Mondd el Gáspár, mint mondott Turi Pálnak a parancsnok? Mit válaszolt erre Turi Pál? Bizonyosan ezt mondta:

— Köszönöm ezredes uram, csak a hazámért tettem!

Mondd te is ezt, Pista!

Igy történt a Turi fiu kitüntetése. Ezt irta meg haza, a szüleinek. Mit csinált az édesanyja? Miért sirta tele a levelet? Örömében, boldogságában is tud sirni az ember? Okoztatok-e már ti is örömet szüleiteknek?

És most nézzük, hogyan végződik be Turi Pali története? Olvasd a harmadik versszakot!

...Megint jött egy levél — nem a fiu irta —
Most már az apa is elfakad ám sirva!
De letörli menten szeméből a könnyet,
Veszi elő megint azt a kopott könyvet,
S irja, lassan irja: »Golyótól találva,
Elesett a fiunk, nagy orosz csatában,

Lelke már az égben tölté a szent estét,
Karácsony éjjelén földelték el testét...
A hazáért halt meg — panaszunk hát nincsen...
— Áldassék az Isten!«

Elszorul a szívünk erre a szomoru hirre nekünk is. Mi történt a mi hös Turi fiunkkal? Hogyan esett el? Mi oltotta ki vitéz életét? Ki adta tudtára szüleinek ezt a rettenetes hirt? Látjátok, ez egy tábori-lap. (Szemléltetem.) Ilyenen irták meg a szomoru hirt Turiéknak. Mi fokozta még a szülök fájdalmát? Mikor esett el fiuk? Mikor temették el éppen? Mit ünnepelünk Karácsonykor? Igen, ez szomoru. Akkor, amikor az Isten Fia megszületett, amikor minden család együtt ünnepel, a szeretet ünnepén veszett el Turiék szemefénye: gyermekük. Mit csinált a szomoru hirre az öreg Turi Pál? Bizony, ekkora csapásra még ő is sirva fakadt. Pedig, — a magyar ember, a felnőtt nem szokott sirni... Talán csak akkor, ha nem fér meg már benne a nagy-nagy fájdalom. És bizonyosan eszébe jutott az öreg Turinak a fájdalmas hir hallatára, fiának egész élete. Hogy örült a születésének! Mennyire bizott abban, hogy derék ember válik belőle, akinek átadhatja majd kis földjét s aki hüséges gyámolitója lesz öreg napjaiban... Most már mindennek vége! Soha sem jön vissza többé! Nem láthatja többé egyetlen fiát... És nem birta tovább a nagy fájdalmat. Kibuggyant szeméből a sirás. A könnyek megkönnyitik a fájdalom elviselését: Megenyhül tőlük a szörnyü csapás által keletkezett nagy fájdalom... Közelebb visznek a jó Istenhez...

Mit csinált Turi bácsi azután, ahogy kisirta magát? Mit vett elő? Mondd el, mit irt a bibliába! (Golyótól találva, elesett a fiunk, nagy orosz csatába', lelke már az égben töltő a szent estét, Karácsony éjjelén földelték el testét... A hazáért halt meg — panaszunk hát nincsen... — Áldassék az Isten!)

Miért irta azt, Turi Pál, hogy: A hazáért halt meg, — panaszunk hát nincsen...? Mit érzünk meg ebből a mondatból? Szerette Turi Pál a hazáját? Miért enyhült meg nagy fájdalma erre? A nagy csapásban közel van hozzánk az Isten. Turi Pál is megnyugodott, ahogy beleirta a bibliába az utolsó sort. Mi volt az? — Áldassék az Isten! Legyen meg az Ő akarata...

3. *BEGYAKORLÁS.*

a) *A költemény szép olvasása.* Most ujra elolvassuk ezt a gyönyörü költeményt. Ugy olvassátok, mintha ti is ott lettetek volna Turi Páléknál mind a háromszor: a keresztelőkor is, a tábori levél érkezésekor és az utolsó levél megérkezésekor! A hangotokból érezzem azt az örömet és fájdalmat, amit a költő kifejez. (Hogy az érzelem visszaadása hübb legyen, először én olvasom el.)

b) *A költemény szépségeinek vizsgálata.* Nagyon szépen olvastatok, látom, hogy együtt érzetek Turi Palékkal. Kinek nem tetszett ez a költemény? Tehát mindenkinek tetszett. Miért tetszett? (Egyik a tartalmat, másik a szép szavalásom emliti, de talán lesz olyan is,

aki azt mondja: »Azért, mert a költő bácsi olyan szépen megirta.« Ha ezt nem kapnám válaszul egyik gyermektől sem, akkor magam terelem rá a figyelmet.)

Az első versszakban azt olvastuk: Nemes Turi Pálnak. Mit jelent az, hogy *nemes*? Kit neveztek régen nemesnek. A nemesek szabadok voltak, adót sem fizettek, ők csak vérükkel adóztak a királynak: véradót fizettek. Ma azonban már mindenki fizet adót s mindenki szolgálja a hazát, mint katona, akár nemes volt, akár nem nemes. Ma tehát csak a régi nemesek neve előtt áll ez a szó. Hogyan is mondja csak a költő a bibliáról: Az édesanyjáról maradt még reája. Mit jelent ez? Kitől örökölte? A harmadik sorban megint ott van ez a szó, biblia. Hogyan irta a költő az első sorban és hogyan a harmadikban, milyen volt az a biblia? Az első sorban azt mondta: ócska, a harmadikban pedig azt, hogy vén. De a második versszak hatodik sorában is szól a bibliáról. Hogyan nevezi ott? Igy: az ódon biblia. Végre a negyedik szakaszban is szól a biblia öregségéről a költő. Mit mond róla? Azt a kopott könyvet. Mit fejeznek ki ezek a szavak: ócska, vén, ódon és kopott biblia? Milyen volt a biblia, ha már az édesanyjától kapta? A régit nevezzük ócskának, vén-nek, ódonnak, kopottnak. Mitől kopott el?

Az első versszakasz ötödik sorát olvasd el! Bizony fejét a dér már belepni kezdé. Milyen az öreg ember haja? Milyen szinü? Hát a dér milyen szinü? Láttátok-e már? Mikor deresedik az ember haja? Feje? Hogy mondjuk tehát az őszfejü embert? Deresfejünek. Látjátok, milyen szépen fejezte ki a költő bácsi Turi Pál korát. Hogyan mondta? Milyen idős? Hány éves lehet az, akinek deresedik a feje?

Olvasd az első versszakasz utolsó előtti sorát! Gazdag lettem: fiam az én drága kincsem! Miért volt gazdag Turi Pál? Miért mondta magát gazdagnak? Ki a gazdag? Csak az a gazdag, akinek sok háza, földje, jószágja van? Mit mondott Turi bácsi, miért gazdag ő? Fiam van, az az én drága kincsem. Igen, gyermekek, a magyar ember kincsének nevezi a gyermeket. Ugyan miért? Mert nagyon szereti. A gazdagságnál is többre tartja.

Mit olvastunk a második versszakasz negyedik sorában? De az anyja itthon mégis tele sirta. Mit sirt tele az édesanyja? Hogyan sirta tele? Amikor olvasta, rá-rápotyogott a könnye örömében, büszkeségében. Ettől lett olyan a levél, mintha tele sirta volna a papirját.

Az is benne van ebben a versszakaszban: Levágott négy muszkát. Mi az a muszka? Kiket neveztek a háboruban muszkáknak? Az oroszokat. A katonák csak igy nevezték az oroszokat.

Olvasd el az utolsó versszakasz második sorát! Most már az apa is elfakadt ám sirva! Hogy mondják azt, ha valaki sirni kezd? Sirvafakad. Hallottátok ezt? Azért mondja a költő bácsi is igy: elfakad ám sirva! Kitört belőle a sirás.

Lássátok gyermekek, azért is szép ez a költemény, mert a költő bácsi olyan szavakkal fejezi ki gondolatát, érzését, melyre mi nem vagyunk képesek.

c) *A tartalom rövid számonkérése.* Kinek a történetét mondja el ebben a szép költeményben a költő? Hány kis történetben mondja

el az egészet? Mi történt az első versszakaszban? Mit mond a költő a másodikban? Hogyan mondja el a harmadikat? Ki tudná most egyszerre elmondani az egész történetet? Mondd el!

d) *Elmélyítés.* Nemsokára itt lesz a november. Hova megyünk akkor? Igen, a temetőbe. De van a temetőnknek egy olyan része, ahol nem a betegségben elhaltak, nem is öreg emberek nyugosszák örök álmukat, hanem mind olyan fiatal, derék férfi, mint Turi Pál volt. Ezek is mind katonák voltak. Halálos sebet kaptak, hazahozták őket, hogy meggyógyítsák sebeiket, ha lehet. Sok-sok magyar vitéz azonban nem gyógyult meg többé. Itt temették el a mi falunkban őket. Mi most úgy tekintjük ezeket a sirokat, mintha a mi fiaink nyugodnának alattuk. A mi községünk hősi halottjai más országokban, idegen földön nyugszanak. Ki tudja, van-e a sirjukon egy szál virág is... Talán csak egy-egy eltévedt dalos madár fohászkodik a sirjukon... Talán csak a tőlünk szálló szél simogatja meg elárvult, idegenbe szakadt keresztfájukat. Azért arra kérlek bennetteket, kedves gyermekeim, hogy úgy tekintsétek ezeket a mi temetőnkben nyugvó hősöket, mintha a saját testvéreitek volnának. Ki tudja, hátha az a messze idegenben siró édesanya talán szintén virágot tesz ilyenkor arra az elhagyott sirra, amely alatt a mi hősünk álmodja háza magát, ide, a szülőföld porába. Menjetek ki hát a temetőbe szabad időtökben s diszitsétek fel azokat a sirokat is, amely alatt a hősök nyugszanak.

Kedves gyermekeim! Tudjátok-e, hány ilyen hősi magyar sir van ma szerte a világban? Még számolni sem tudtok addig! Több, mint hatszázezer! Hány lakója van a mi falunknak? Hány ilyen falu telne ki azokból a hősi halált halt magyarokból, akik életüket adták a hazáért? Elgondolni is szomoru! Gondoljátok arra, amikor azokat a sirokat rendbehozzátok, virággal ékesititek, hogy kötelességet végeztek velük szemben, akik értünk, tehát értetek is feláldozták életüket! Tiszteljétek az elesett hősöket, méltán megérdemlik ezt tőlünk!

e) *Ének.* Álljatok fel! énekeljük el a *Honvéd temetése* cimü dalt.

Mi piroslik ott a sikon távolba'?
Csonka honvéd piros vére a hóba';
Sok halált szórt az ellenség sorára,
Haj, de végre egy golyó őt találta.

Bajtársai kivont karddal követik,
Fájdalmukban sokszor meg is könnyezik:
Nincs harangszó, csak egy sortüz-dörrenés:
Ennyiből áll egy honvédi temetés.

f) *Házi feladat.* Tanuljátok meg ezt a szép költeményt kivülről is. Mához egy hétre itt, az iskolában elmondjátok.

g) *Koncentráció.* Rajzoljátok le azt a jelenetet, amelyik nektek a költeményben legjobban tetszett. Irjátok alá egy-két mondattal azt is, mit ábrázol a kép. Aki pedig nem tudja lerajzolni, az irja meg szépen, a saját szavaival ezt a történetet.

Vicsay Lajos.

Az Isteni Szeretet Leánya Magyarországi Szent Erzsébet emléknapja

Szent Erzsébet emlékét minden évben megujitja az anyaszentegyház. De talán soha sem volt alakja olyan közel hozzánk, talán soha nem szólott hozzánk olyan beszédesen, mint ma, egyre fokozódó szegénységünkben. Szent Erzsébet a népért, a szegényekért, a karitászért élt, szenvedett és dolgozott. Árpád vére volt és Krisztus leánya. Alakja a nemesség, szépség és tiszta szív megtestesülése volt. Kora, amelyben élt, a XIII. század, éppen olyan nyugtalan, lázas és forrásban levő volt, mint a mai. A kor szelleme az ellenmondások zürzavarával volt tele. A lovagok dalnokversenyeken, vig lakomákon és dévaj mulatságokon tivornyáztak váraikban, a parasztság sorait pedig a rettenetes háborúk, betegségek, inséges esztendők tizedelték. Egész Európa a szörnyüséges pestis és az erkölcsi lezüllés karmaiban fetrengett. A társadalom magasabb rétegeiben elbizakodott kulturfölény, a mélységekben kétségbeesett megzavarodás és a lázadás volt található. És ebben a korban élte szép és szent életét egy magyar királynak, II. Endrének leánya, Szent Erzsébet.

Pozsonyban született 1207-ben. Azon idők szokása szerint nem volt ritka, hogy a kiszemelt menyasszonyt már kisgyermek korában elhozatták és együtt nevelték leendő férjével, a trónörökössel. Igy került a négy esztendős kis magyar királyleány Thüringiába és Wartburg várában nevelték fel.

Gyermekkora nem volt boldog. A fejedelmi nevelőszülőknek idegen maradt a magyar királyleány és amikor hirét vették, hogy édesanyját, Gertrudis királynét Magyarországon megölték, már megbánták választásukat és ezt éreztették is Erzsébettel. Főleg nevelőanyja, Zsófia és annak leánya, Ágnes, bántak vele keményen. Talán vissza is küldték volna legszivesebben hazájába, ha maga a vőlegénye nem áll mellette. Lajos trónörökös azonban szivből szerette menyasszonyát és igy meg is történt a fejedelmi nász és a jámborságáról, nemes szivéről már akkor is ismert Erzsébet tizenhat esztendős korában Lajos feleségévé és fejedelemnővé lett. Elkövetkezett a mintaszerü családi életnek, a példás uralkodásnak és a jótékonyságnak boldog ideje. Erzsébet fejedelemasszony nemcsak maga táplálja az éhezőket, ápolja a betegeket, hanem szegényházat alapit, menedékházat állit a hajléktalanok számára és kórházat létesit betegeinek. Fáradhatatlan jótékonykodása mellett férjének szerelmes és valóban mintafelesége, gyermekeinek, — a három rózsás angyalnak pedig a legszeretőbb édesanyja. De a lelkieknek is talált időt. Imádkozik és szigoruan vezekel.

Ebben az időben szakadt rá a szörnyü gyász: forrón szeretett

férje, Lajos, a Szentföldön meghal. Az anyakirálynő, aki eddig is gyülölte Erzsébetet, kiüldözi az özvegyet és Erzsébet három árvájával együtt földönfutóvá lesz. Az egyik éjtszakán, mindenkitől elhagyatva egy istállóba szorul három gyermekével. Más panaszosan sóhajtozna, Erzsébet a „Te Deum"-ot énekeli és ellenségeiért imádkozik.

Nagy nyomoruságának hire eljutott atyjának, a magyar királynak udvarába is, aki haza akarta vitetni leányát. Szent Erzsébet azonban nem akarta elhagyni betegeit, szegényeit s ott maradt. Királyi apjának pártfogását csak gyermekei számára fogadta el. Ő maga koldusnak való kis kunyhóba huzódott és jótékonykodásban, imádkozásban, vezeklésben töltötte hátralévő napjait.

Élete ifjan feleméstődött az Isten- és emberszeretetben. Huszonötödik évében, 1231-ben halt meg. Wartburgban temették el és IX. Gergely pápa már 1235-ben az Egyház szentjei közé iktatta.

Életéből két csoda közismert. Az egyik, midőn egy tályogos beteget ágyába fektetett, sajátkezüleg ápolt és a később hazaérkező férje az ágyban a szenvedő Üdvözitőt látta a beteg helyén. A másik, mikor kötényében a szegényeknek szánt kenyerek rózsává változtak. Ezért ábrázolják leggyakrabban kötényében rózsákkal és ezért nevezzük őt a „rózsák szentjé"-nek.

Emlékbeszéd Szent Erzsébet ünnepére

Kedves Kis Leányaim!

Volt egyszer egy kertész, akinek kertjében szebbnél-szebb virágok pompáztak. Hires is volt kertjéről messze földön, s hire-neve bejárta a világot. Ha valakinek ilyen, vagy olyan ritka virág kellett, hát felkereste a mi kertészünket s nála megtalálta azt. Egyetlen egy bánata volt csak ennek a hires kertésznek, hogy egyetlen szál rózsa sem viritott a kertjében. Nem pedig azért, mert ez a mi kertészünk nagyon durva lelkü ember volt. Ha egy-egy szegény gyermek oda ment hozzá s egy kis darab kenyeret kért tőle, elkergette. Pedig jutott neki bőven a gazdagságból, számát se tudta aranyának, drágakineseinek. Bántotta is nagyon, hogy az ő hires kertjében egyetlen egy szál rózsa sincsen. Nem tudom mit adott volna csak egy szálért is, dehát sehogy sem tudott a kertjében nyilni a rózsa. Egyszer egy árva kis gyermek nyitott be hozzá. Nagy zokogva kért valami kis ennivalót, mert már három napja nem látott kenyeret. Megesett a szive a kegyetlen kertésznek, hát odalökött neki egy kis ennivalót. És mi történt? Tudjátok-e? Egyszeriben olyan rózsa nyilott a kertész pompás kertjében, hogy csodájára jártak az emberek! Persze, hogy nem engedte el többé magától a kis árvát, ott tartotta inasának

s ellátta azontul minden jóval. De a rózsájának is csodájára jártak az emberek.

Mit gondoltok, ki jutalmazta meg a kertészt a rózsákkal? Miért adott a jó Isten olyan gyönyörű rózsákat a kertésznek? Azért, mert jót tett egy szegény árvával. Minden falat kenyér, amit a szegény gyermeknek adtok, egy-egy rózsává válik az életetekben, leányaim!

De éppen ma van a rózsák királynéjának ünnepe. Beszéljünk róla is!

Ki volt Szent Erzsébet?

Ezüst bölcsőben ringatták. Mint a mesebeli hercegnőt, úgy vitték a Duna mentén levő Wartburg várába a lovagok. Boldog, öntudatlan leányként játszadozott a várkertben. Tiszta lélekkel járt a szent szerelem ösvényein. Ám egyszer csak hírül veszi, hogy édesanyja meghalt. Anyjának halálhíre sötét lelki gondokkal árnyékolta be. Előkelő környezete most már lenézte, kicsinyelte, bántotta, üldözte, meg nem értette. Csak vőlegénye szerette igazán, tiszta szívvel. A kis Erzsébet undorodott a lovagok mulatozásaitól, vastag tréfáikat elkerülte és — megszánta a szegény, nyomorgó népet. Eldobott magától minden gazdagságot, vagyont, kincseket. Az oltár elé rakta koronáját, koldusbotra akasztotta díszes fejedelmi köntösét. Elhagyta fejedelmi fényes várát és a hajléktalanok szomoru sorsában osztozott.

Fényes palotából istállóba költözött.

Lemondott saját gyermekeiről, hogy a legszegényebbek és legnyomorultabbak gondozója lehessen. Hogy a betegápolásban legyőzze természete ellenállását, megcsókolta a bélpoklosokat és saját hálószobájában ápolta a ragályos betegeket. Olyan bőkezű volt az alamizsna osztásban, hogy magának szinte már semmije sem maradt. Az Ur Jézust látta minden szegényben, minden elesettben. Hősök és szentek vére folyt ereiben és lelki öröksége önfeláldozó cselekedetekre ösztönözte. Mint kitagadott és üldözött élt, amikor férje meghalt, de visszautasította egy hatalmas császár kezét és egy nyomorult fakunyhóban tengette életét, csakhogy betegeit ápolhassa.

Hamvait szétszórták mindenfelé. Szive Cambrayben van, pár csontja a brüsszeli karmelitáknál, egyéb maradványai Marburgban, Hannoverben, Kölnben, Bécsben, Boroszlóban. A szétszórt hamvak felett a róla megemlékező évfordulók hirdetik most nagyságát, a keresztény világ sok-sok millió híve fonja be emlékezése rózsaszirmaival Szent Erzsébetet... a magyar szentet...

Mindnyájunkhoz ellátogat és mindnyájan csókoljuk utmutató, irgalmas kezét.

Ez volt Szent Erzsébet.

Őt kövessétek ti is, kedves leányaim, kedvesek lesztek a jó Isten előtt. Tanuljátok meg az ő példájából, hogy soha sincsen olyan kevés, amiből még adni ne lehessen egy nálunk szegényebbnek.

Magyarországot, a mi édes hazánkat egy régi ének virágos

kertnek nevezi. Nem virágos kert most a mi szegény hazánk. Letördelték minden virágát, elrabolták minden kincsét. Kérjük Erzsébetet, a magyar szentet, hogy segítsen imádkozni nekünk, szegény magyaroknak, uj Magyarországért, uj boldogságért. Az ő kedvéért már tett csodát a jó Isten, kérjük, hogy esdekeljen ki egy uj rózsacsodát: A csonka haza pusztasága változzék át az ősi terület virágos kertjévé, amelyben a magyar boldogság rózsái fakadnak!

A szent asszony

Wartburg fölött vad német szél fütyöl.
Hó csillog fönt a hesszen ormokon
Idegen ország. Ninesen itt rokon.
Baljós vidéke leprás, szörnyű föld.

A férj Szentföldre ment nehéz csatákra
Útközben halt s olasz fövény takarja.
Az özvegyet itthon mindenki marja.
Vigasza Jézus s három drága árva.

A hegytetőről gyakran néz Keletre.
Ó, szép Pozsony! Szülőföld, ifju város!
Ó, messze síkság, tündöklő, virágos.

De mélán gondol Assisi Ferencre.
És Jézust látja száz beteg alakban
S a német leprást — megcsókolja lassan.

Harsányi Lajos.

Megemlékezés a rokonnépekről

(Október 18-án.)

A tudomány mai állása szerint a magyarság származására nézve finn-ugor, de évszázados együttélés és fajkeveredés folyamán török elemekkel vegyült nép. A magyar nyelv pedig alapszerkezetében és ősrokonságában szintén a finn-ugor nyelvek közé tartozik.

A finn-ugorhoz tartozó magyarság és a magyarral keveredő török népfaj tulajdonképpen egy és ugyanazon néptörzsnek, az Uralaltáji ősnépnek két egymástól elszakadt, évezredekig külön élő, majd ujra egymásra találó és keveredő ágának származéka. A magyar nép ősrégi időkben egymásmellé sodródott finn-ugor és ogur-török elemek egyesüléséből született s a későbbi századok folyamán ujabb török s szórványosan kaukázusi és iráni elemeket is szivott magába. Keveréknép létére a IX. század második felében már szoros etnikai egységbe forrott össze, de magán viseli az ősidőkben végbement fajkeveredés bélyegét. Testi alkata egyénenkint finn vagy török jellegü, nyelve finn-ugor, kulturája török, de testén, nyelvén és kulturáján egyaránt feltünnek a másik ágról öröklött vonások s a későbbi török és kaukázusi befolyás világos nyomai is.

A honfoglaló magyar nép sajátosan török kulturája a maga évszázadokon át hun-türk közvetitéssel vagy közvetlenül magábaszivott keletázsiai, iráni, arab-perzsa és görög elemeivel négyszázados keleteurópai kulturfejlődés eredményeképpen magasabb fokon állt nemcsak az ősidőkben elhagyott finn-ugor rokonok és a IX. században Ázsiából előtörő állattenyésztő török népek — besenyők, uzok, kunok —, hanem a szomszédos szláv népek müveltségénél is.

A honfoglaló magyarságot kulturájának évszázadok óta fokozatosan emelkedő szinvonala s a szomszédos szláv népek szervezeténél fejlettebb politikai és katonai szervezete tette képessé a Kárpát-Medence-beli magyar állam megalapitására s a középkori Európa életében vitt jelentős szerepének betöltésére.

A finn-ugorságnak az ősidőkben a magyarságtól elszakadt népei ma mindannyian Európa messze északi részein élnek. Még Izland szigetére is átvetődött belőlük néhány száz ember, mig keleten az ázsiai Jeniszei folyóig feltalálhatók. Ezek a rokon népek mindig északabbra éltek nálunk, de a mai magas északi részeken levő szállásaikra a történelmi korban szorultak fel. Délibb tartózkodásukról nyelvük tesz tanuságot, amelyben délebbre mutató kölcsönszavakat találunk. Minden valószinüség szerint azok az óriási népmozgalmak szoritották őket északabbra, amelyek Európa közepét is végigszántották. A legutolsó lökést talán éppen azok az okok szülték, amelyek a magyarságot is kiszoritották Ural-menti őshazájukból.

Azt a finn-ugor láncot, amely valamikor megszakítás nélkül nyult keresztül Európa északnyugati és Ázsia északkeleti részein, később az orosz terjeszkedés több helyen megszaggatta. Ugyancsak ezen időre esik egy részüknek a messzi északra való szorítása is. Egy részük még olyan területen él, ahol földmivelést is lehet űzni, a másik részük azonban már olyan zord vidékre szorult, ahol már csak állattenyésztéssel foglalkozhatnak, míg a legészakabbra szorultak (szamojédek) már csak halászatból és vadászatból élhetnek.

Ez az északra szorulás aztán az egész népfaj testi és lelki világára erős kihatással volt. A mindennapi élelemért való küzdés ezeken a mostoha vidékeken lefoglalja az itt élő ember minden pillanatát. Így lelki fejlődésre semmi ideje sem marad. Azok az ősi hagyományok, amelyek mondáikban és pogány hagyományaikban ránk maradtak, arról tanuskodnak, hogy valaha magasabb kulturával rendelkezhettek. De arról is tanuságot tesznek a történeti hagyományok, hogy a régmult időkben ezek a ma apró néptörzsek hatalmasabb nemzeteket alkothattak. Megapadásuknak csak kisebb részben oka az, hogy az északi mostoha vidékekre kerültek, mert ide csak töredékeik menekültek. A többség megmaradt ősi lakóhelyén, ahol aztán elnyelte őket a szláv áradat.

Nézzük már most, hogyan is áll ez a családfa?

A finn-ugor nyelvek az urál-altáji nyelvcsalád egyik ágát alkotják. Ezek két csoportra oszlottak: a finn-permi ősnépre és az ugor ősnépre. A finn-permi ősnép tagjai: a finn (saját nyelvükön suomi), eszt, karjalai, vót, vepsz és a liv. A mai Finn-, Lett- és Esztországban önálló nemzetként élnek, mivel a világháború utáni békék hosszu elnyomatásuk után felszabaditották őket. Elszórva élnek még Oroszország nyugati részein is. A lappok Svédés Norvégia északi részein s egy kis részük a mai Finnország területén. A mordvinok a Volga két partján, Kazántól délre laknak. A cseremiszek is a Volga mellett élnek, de Kazántól északra. Ezektől északabbra élnek a votjákok, míg a zürjének főleg a Viesegda völgyében, a votjákoktól még északabbra.

Az ugor ág népei a vogulok, osztjákok és a tőlük ősrégen elszakadt magyarok. A vogulok és az osztjákok közvetlenül a Ural hegység déli részein élnek igen kevés számban. Vegyük most sorra ezeket a rokon népeket.

FINNORSZÁG.

Az 1809 óta orosz uralom alatt álló Finnország (előbb svéd uralom alatt volt) végre 1917-ben visszanyerte függetlenségét. Uj alkotmánya szerint, amely 1919-ben lépett életbe, alkotmányos köztársaság. Területe ma csaknem négyszerte nagyobb csonka hazánknál (388.451 négyzetkilométer), lakossága három és félmillió.

A világháboru, amelybe Finnország is belesodródott, a finn nemzetre nézve uj területi és erőbeli gyarapodással járt. Az önálló Finnország most egészen a maga életét éli, — századok óta először.

Hazája az „Ezer tó országa," amely több mint huszezer tavával valóban rászolgál erre a névre. A mai Lagoda (Európa legnagyobb tava), Onega és a Szuomi föld huszezernyi tava 8—10 ezer évvel ezelőtt egyetlen összefüggő tenger volt, amely a Keleti-tenger folytatásaként felnyult az Északi Jegestengerig. Mintegy 5000 évvel ezelőtt még tenger volt, de tele az apró szigetek ezreivel. Ma ennek éppen a fordítottja van: a nagy szárazföldet a kristálytiszta tavak és tócsák tarkítják.

„Mint a körülvevő természet, olyan egyszerű és mesterkéletlen a finn nép is. Ősi házuk a „füstház" (piritli), ácsolatlan gerendákból összerótt, a puszta földre épített, széltében-hosszában legalább 10 méteres nagy szoba volt ez, melynek mennyezetét a csucsosan és sürün egymás mellé rakott hosszu fenyőrudak képezték. A közötük maradó hézagot mohával és földdel töltötték ki. A piritli falai a füsttől, padlója pedig attól fekete, ami éveken át hiába várt eltakarításra. A tetőt ritkán lehet látni, ez füstfelhő mögé rejtőzik, mely 7—8 lábnyi magasságban mint egy sötétszürke baldachin függ le a szoba mennyezetéről s árnyékot vet az egészre. A kályha az egész család öltáraként teljes méltóságában uralkodik a szobán. Ebben a fényben tesz-vesz a ház népe. Az asszonyok rokkánál ülnek, vagy a sütőteknőnél és a főzőedényeknél forgolódnak, a férfiak kosarat fonnak, szánkókat készítenek, hótalpukat igazgatják, utazásra vadásztra, erdőlesre készülődve. A gyermeknép rendesen a kályha tetejére mászik fel s a jó meleg mellett gondtalanul kiabál és hancurozik. Az ajtó mellett a hosszu jászolnál a gazda lovai élvezik a meleget és a társaságot. A kakas nyugvóra térése előtt végigjárja a helyiség minden zugát, mert tyukjai szerteszét ütöttek tanyát... Ilyenformán fest téli estéken a finn lakóház."

A finnek a korlátlan egyéni szabadságot többre becsülték annál a biztonságnál, amit a szabadság egy részének feláldozásával az állami életet nyujt. A társasélet igájával szembeni ellenszenv, — amely még a mai finneknél is feltalálható, — teszi érthetővé azt, hogy a finnek körül lakó germán és szláv népek a finneket még korán leigázhatták. A kereszténységet az orosz térítők kezdték terjeszteni, de a svéd és német hittérítők gyökereztették meg.

A finn ember jelleme egyszerű, hivalkodás nélküli, szívós, erős. Zárkózottsága már jórészt bizalmatlanságnak is volna nevezhető, de megismerés után áldozatkész szerető barátsággá alakul, ami soha nem csalárd, soha nem alattomos. Az egyedüllét szeretete meglátszik rajtuk. Képesek napestig elbolyongani az erdőkben, a tavakon, vagy megvonulni egy csendes zugban gondolatokba merülve. Fontolgató természete is ebben leli magyarázatát. Dacára ennek, a végrehajtásában gyors és erélyes.

Kiváló tulajdonsága a finn népnek az erős vallásosság és az isteni igazságosság hitébe vetett bizalmon alapuló végtelen szorgalom. De szüksége is van mindkettőre, hiszen ugyis rossz termőföldjét a késői fagyok vagy a tulságos eső sokszor megfosztják munkájának gyümölcsétől. A létért való erős küzdés acélossá tette lelkét is, melyet sem az évezredes rabság, sem a háboruk özö-

ne, sem az elemi csapások nem tudtak megtörni. Sok hőse, sok martirja volt a finneknek, akik hitért, hazáért küzdöttek, meghaltak, története századain át. Amig hajdan szabadságáért küzdött, ma a tudományokért, kulturájáért folytat el nem csüggedő küzdelmet s hogy milyen eredménnyel, azt nem is kell bővebben részleteznünk. Elmondhatjuk, hogy főtörekvésük szabadságuk megtartása mellett a tudomány és müveltség fokozása.

Mikor a világháboru folyamán az orosz háboru után Finnország kivivta végre szabadságát és függetlenségét, az orosz elnyomás alatt élő karjalai finnek is fegyvert ragadtak szabadságuk kivivásáért. És bár ebbe az időbe esik, amikor a szovjetkormány magához igyekezett csalogatni — szabadságjogok igéretével — az elszakadni kivánó nemzetiségeket, Karélia ellen egyik hadsereget a másik után küldötték, mert a szabad kikötőt maguknak akarták megtartani. Az ehhez vezető ut pedig itt vezetett keresztül. A finnek csodálatos hősiességgel harcoltak a többszörös tulerőben lévő oroszok ellen s a két esztendeig tartó háboruban kilenc orosz hadsereget semmisitettek meg. Nyáron maguk után csalták őket a lápok és ingoványok közé s befullasztották az utánuk jövőket, télen pedig hótalpaikon guerillaharcokban irtották, tizedelték az oroszokat. 1921 márciusában aztán — néhány ezer kommunistává lett hazaáruló finn segitségével — véglegesen leigázták őket.

Nem lehet célunk, hogy e rövid ismertetésben részletesen beszámoljunk a finnek mai magas szinvonalu kulturájáról, müveltségéről. Csak példának állitjuk oda sok csüggedő magyar elé a finneket, akik egy évezredes rabságban és elnyomásban is finnek tudtak maradni maradéktalanul és meg nem alkuvóan!

AZ ÉSZTEK ORSZÁGA.

A Finn tengeröböl déli partjain, keleten a Pejpus tótól, délen természetes határ nélkül, nyugaton pedig a Rigai öbölből és a Balti-tengertől határolt területen fekszik az észtek kicsiny, de ősrégi földje. Az egész ország sik terület csak az északnyugati részén találunk dombokat. Itt is sok még a tó és a mocsár, bár már kisebb részét alkotják a területnek, mint Finnországban. Földje eléggé termékeny, bár sok a kavicsos, homokos és agyagos terület, mégis nagy előnye Finnországgal szemben az, hogy éghajlata, időjárása elég enyhe, tengeri éghajlata van s bár az esőtől néha szenved, de a fagynak mégsincs ugy kitéve, mint északi testvérük országa. Az egész Észtországnak majdnem fele rét és legelőföld s igy az állattenyésztésre rendkivül alkalmas. Juhai, lovai messze földön hiresek voltak már a régi időben is s az orosz uralom alatt a hadsereg lóanyagának nagyrészét innen szerezték be.

Az országnak 1 millió kétszázezer lakosa van, felszabadulása óta az oroszok száma feltünően megfogyatkozott. De nemcsak földmüves, pásztor és halász az észt nép. Ipara, kereskedelme is igen fejlett. A sör- és szeszgyártás már régebben elsőrangu volt náluk, de szövő-fonó iparuk is föllendült s pamut-iparuk szá-

mottevő a világforgalomban is. Hiresek falemez, vas- és acélgyárai is, bár e szempontból behozatalra van utalva.

Ha megemlitjük még e száraz felsorolásban azt, hogy oktatásügyük rendkivül fejlett már régen s hogy az orosz rabságból felszabaduva ma tisztán nemzetivé vált, elég tiszta képet kaphattunk az észtekről is.

Az észtek a finnek édes testvérei. Nyelvük olyan közel áll, hogy rövid idő alatt meg tudják egymást érteni. Az észtek, ha nem is őslakói földjüknek, mindenesetre ősrégi települői. Nemcsak nyelvileg, hanem testi mivoltukban is nagyon hasonlitanak a többi finn fajtáju néphez. Van azonban egy különös tulajdonságuk is: tekintetük mindig szomoru. Ritkán mosolyognak s még ritkábban nevetnek.

Ennek a nagy komorságnak oka van náluk. Ha van nép, ország a nagy orosz birodalom testében, mely az oroszokon kivül mástól is szenvedett lehetetlen kinokat, akkor az észt s a vele szomszédos lett nemzet az. Ez a századokon át szabadsághoz szokott nép olyan évszázados rabságot és szinte elviselhetetlen szenvedéseket türt el, amelybe más népek, nemzetek belepusztultak volna. És az észtek, lettek csaknem 900 esztendőn át viselték ezt az igát! Csoda-e hát, ha az észtek szeme szomoru? Évszázadokon át minden jöttment, barbár azt tehette velük, amit akart. Nem részletezhetjük ezt a századokon át emésztő harcok-sorozatát, de vannak olyan lapjai, amelyeket csak a mi Szondink, Zrinyink és Dobó Istvánunk hősteiteihez szabad hasonlitani. Még Dobozi Mihály és az egri nők párját ritkitó bátorsága és hőstette sem hiányzik történetükből. De a történelem igazat adott az észteknek is. Nagy itélete alapján egyetlen év elsöpörte a kilenc százados kint és rabságot! Ma Észtország szabad! És él! Hiába huzta meg felette a lélekharangot az elnyomójából bolsevista hóhérrá vedlett orosz, hiába lázitotta népének elbolonditott részét — akár Finnországban — az uj állam ellen, meg tudta védeni uj kincsét, nemzeti függetlenségét. De leszámolt az alattomban reá törő német aknamunkával is, amelyet felszabadulása után a német nemesség intézett ellene. És ekkor látszott meg az észtek igazán szilárd jelleme! A bolsevikiek ellen törvényes toborzással tudtak csak hadsereget szervezni. Voltak elegen, akik csak ugy, immel-ámmal mentek a harctérre. Hanem, amikor végigfutott az országon a hir, hogy az ősi zsarnok akar visszajönni, toborzás sem kellett, minden épkézláb ember fegyvert ragadott s akinek nem jutott, — botokkal, ásóval, kapával fegyverkezett fel s ugy indult a modern felszerelésü Landswehr ellen, amelyet Rigáig üzött s ha az antant parancsa el nem tiltja a további hajszától, hirmondót sem hagyott volna belőlük.

Ma a legszebb jövő reményével él ez a nép, amelyről eddig alig tudott valamit a világ. A nép szokásai, erkölcsei nagyjában egyeznek a finnekével. Irodalmuk és költészetük is kiváló, akár a finneké. Népköltészetük 20 nagy kötetben hirdeti a világnak az észt nép kulturáját.

LETTORSZÁG.

Független köztársaság a Rigai-öböl, Észtország, Oroszország, Litvánia és a Keleti-tenger között, mely az 1918 november 18-i függetlenség kimondása után a régi Orosz-birodalom Kurland s részben Livland és Vitebszk kormányzóságainak egyes részeiből alakult. Területe kétharmada mai csonka hazánknak, lakossága csaknem két millió.

A független Latvia köztársaság 1918 november 18-án alakult meg. Az orosz bolseviki hadseregtől vereséget szenvedett, fővárosát, Rigát is megszállták és csak a szomszédos visszavonuló német csapatok és az észtek támogatásával szabadul fel 1920 május 22-én.

Hosszu, évszázados rabság után érte el függetlenségét s ma boldog jövőnek néz elébe. Csaknem teljesen mezőgazdasági állam. Ipara már az orosz cári uralom idejében is virágzó volt, ma különösen fém-, textil- fa-, papir- és élelmiszer ipara a legfontosabbak. Kikötője nagy forgalmu s a világkereskedelem egyik főlerakodó helye.

Népe az észtekkel és finnekkel édestestvér, jellemben, müveltségben teljesen megegyező azokkal.

A KISEBB FINN-UGOR NÉPEK.

Kisebb finn-ugor népeknek nevezzük a lappokat, osztjákokat, zürjéneket, mordvinokat, cseremiszeket, votjákokat, vogulokat és a korán elszakadt szamojédokat.

A LAPPOK.

A lappok napjainkban Norvégia, Svédország, Finnország és Oroszország legészakibb tájain élnek, a Jeges-tenger tájékán. Ezen az óriási területen mindössze 30.000 lapp él. A lappok egy ötöde ma is nomádkodó, rénszarvastenyésztő. Ezek csordáikkal helyről-helyre járnak a legelők miatt. Önmagukat szambe-nak nevezik. Nyelvük a finnel igen közeli rokonságban áll, ami azt mutatja, hogy valamikor egy nyelvet beszéltek a finnekkel. Pompás tengeri halászok. Egyszerü, a természet zordságához idomult életet élnek. A dalolást „joujgatás"-nak nevezik s bizony, nem is egyéb az jajgatásánál.

Svédországban olyan lappok is élnek, akik tanultak és jobbmóduak. Az orosz-lappok annál szerencsétlenebbek. Kulturális téren sokkal hátrább vannak, mint a nyugati, civilizáltabb országokban lakók. Ha lehet, még szegénybbek is ezeknél s bár megkeresztelték már őket görögkeletieknek, legnagyobb részük ma is inkább pogány, mint keresztény.

AZ OSZTJÁKOK.

Nyelvileg a magyarságnak második legközelebbi rokonnépe az osztják. Mai települő helye Ázsiában az Ob folyó alsó forrásvidékén van. Erre a vidékre délebbről kerültek, amit szókincsük-

ből egész határozottan meg tudunk állapitani. Az osztjákok számát 35.000 lélekre teszik. Akkora területen laknak szétszórva, mint Szent István Magyarországának háromszorosa. Több hazánkfia járt köztük, igy Reguli Antal, Pápay József, ez utóbbi másfél évig élt közöttük.

Az osztjákok nagyobb része halászó, s némileg vadászó nép. A nyári hónapokban annyi halat igyekeznek összefogni, hogy a téli táplálékuk is meglegyen. A halakat kettőbe hasitják, karókra fűzve felaggatják, s a napon megszáritják. Ezt megfőzik s ez képezi aztán egyedüli és főtáplálékukat. Ezenkivül a jeges halászatból is szereznek maguknak egy kis télire való friss husi. Téli vadászatuk inkább prémekre irányul. A coboly ugyan már kipusztult, de azért a kevésbbé drága prémekből még eleget zsákmányolhatnak. És ez nagyon fontos az osztjákokra, mert az ezeknek árából szerzett pénzen szerzik be azokat a szükségleteiket, amelyeket csak pénzért kaphatnak az idegenektől. Másik részük rénszarvas tenyésztéssel foglalkozik. Ezek jobbára nomádok s a nyári hónapokban messzi északra is elbarangolnak csordáikkal, télen azonban visszatérnek a délibb vidékekre. A moszkitók ellen erősen avas medvezsirral kenik be arcukat és kezüket. De nemcsak az emberek, hanem az állatok is rettenetesen szenvednek a szunyogok millióitól. Az egyetlen védekezés ezek ellen az állatok ellen a füst. Nagy tüz kell ehhez, amelyet aztán zöld levelekkel és füvel behintenek, amiből aztán olyan füst kerekedik, hogy vágni lehet. A szegény állatok is a tűz közelébe igyekeznek ilyenkor s egymást taposva, verekedve tolulnak a füst köré, hogy kinzóiktól — ha rövid időre is — megmeneküljenek. Az osztjákok élete igen kezdetleges. Sátrakban laknak, a szánkó az egyetlen fuvarozó eszközük, rénszarvas-csorda a vagyonuk.

A ZÜRJÉNEK.

E népek a Mezeny és Vaska folyók vidékén élnek. Házaik, falvaik élénken emlékeztetnek az orosz gerendaházakra és falvakra. Általában egészen eloroszosodtak. A zürjének legnagyobb része földmivelő és állattenyésztő. Amig mostani északibb hazájukba nem szorultak, bátor és harcias nép voltak s amellett a legügyesebb, élelmesebb kereskedők is. Az Uralon és Szibérián keresztül, a jóformán egyedül általuk ismert utakon, jóideig ők voltak a közvetitő kereskedők Kinától a Balti-tengerig. E tekintetben talán még ma is a finn-ugor népek legügyesebb kereskedői. Pogányok és erősen babona-hivők. A betegségeket — hitük szerint rossz szellemek okozzák, akiknek egy része az ördöggel cimborál. De nemcsak a betegségeknek, hanem a háznak, a gabonaszáritó csürnek, a rombadült háznak is megvan a maga szelleme.

A finn-ugor népek közül, a magyarokat kivéve, a zürjéneknek vannak a legrégibb nyelvemlékei. Ezek a XIV. századból valók. Apostoluk, zürjén Szent István a cirill betükből még külön zürjén betüket is alkotott.

A MORDVINOK.

A finnek legközelebbi nyelvrokonaik a mordvinok. Földjük a Volga felső és középső folyása, nyugat felé az Ural és Tobol folyóig, száznál több kis népszigetecskén élnek, beékelve az oroszok közé.

Ma békességes földmivelő nép, de nem volt mindig ilyen. Egyike volt a legvitézebb és legharciasabb népeknek. Még Julián barát is azt irta róluk, hogy kegyetlenek és vérengzők. Sok ősi értékes szokás maradt meg náluk. Felfogásuk szerint a házasélet csak akkor szünik meg, ha az egyik, vagy mind a két házasfél meghal. A mordvinok felfogása az, hogy idővel minden embernek gazdává kell lennie. Ez pedig azt jelenti náluk, hogy meg kell nősülni. Nem is igen találni náluk agglegényt, sem vénleányt, mert a nőtlen életet nem szeretik. A mordvin szereti a bő gyermekáldást s a több gyermekes özvegy hamarabb megy férjhez, mint a gyermektelen.

A CSEREMISZEK.

A cseremiszek lakóhelye a mordvinokétól északra terjed a Volga baloldalán, továbbá a Káma, Bjelája és az Ufa folyók mentén, egészen Ázsia legnyugatibb részéig. Ők is ugyanugy szétszórtan élnek, mint a mordvinok. Az oroszok egy részüket már magukba is olvasztották. A Volga melletti nagyobb tömegük keresztény, az Ázsia felé eső népszigetek azonban kivétel nélkül pogányok. Általában inkább szegények s földmüveléssel foglalkoznak. Nagyon elterjedt és kedvelt foglalkozás náluk a méhészet, s mézből és viaszból nagyon sokat eladnak. Régen hires vadászok voltak, de mióta az orosz erdőségekben a prémes vadak megapadtak, a cseremiszeknél a vadászat elveszti jelentőségét.

Önmagukat „mari"-nak nevezik, ami embert, férjet jelent. Az oroszok csuvasznak nevezik őket. Szokásaik, erkölcseik majdnem azonosak a mordvinokéval.

A VOTJÁKOK.

A cseremiszektől északra, a Vjatka és a Káma folyók között laknak, de keleten is feltalálhatók apróbb népszigetekben. Számuk megközeliti a félmilliót. Ma leginkább földmiveléssel foglalkoznak csak egészen északon — az erdőterületen — vadásznak. Szép jövedelmet biztosit nekik nagy kézügyességük, amely ezerféle háziiparszerü mesterség müveléséből áll. Háziipari cikkeik messze földön hiresek és keresettek. Nagyobb részük ma már keresztény. Mai lakóhelyük egészen ujkeletü. Ezelőtt a Volga felső folyása mellett laktak s igy szomszédságban éltek a finn-esztekkel. Saját magukat „udmurt"-nak nevezik. Nyelvük a zürjénnel közeli rokon. Ez a két finn-ugor nyelv különült el egymástól legkésőbb. Szokásaik, erkölcseik a zürjénekével azonosak, de egy erősebb cseremisz hatást is ki lehet mutatni náluk.

A VOGULOK.

A finn-ugor népek keleti vagy ugor ágához a magyarokon kívül az osztják és a vogul népet számítják. Ez a három nép valamikor ősrégen egyetlen nyelvegységet alkotott. Közülük aztán elsőnek a magyarság szakadt el, míg a visszamaradt osztjákok és vogulok jó darabig még további nyelvegységben éltek. Valamennyi finn-ugor nép közül a vogulok vannak legkevesebben. Számuk alig több 2500-nál s ezek is szétszórva élnek az Irtis és az Ob mellékfolyói mellett, különösen a Szoszva, Lozva és Konda folyók vízkörnyékén. És ez a szétszórva élő, egy magyar falucska népének megfelelő vogulság olyan kincset őriz, nemcsak fajának, hanem az egész emberi tudománynak, amelynek párját a világirodalomban alig találjuk. Sziate hihetetlennek látszik, hogy ez a koldusszegény kis néptöredék, amelynek alig van meg a mindennapi megélhetéshez szükségese és amelyről a felületes szemlélő azt mondaná, hogy a világ legelmaradottabb népe, ilyen csodálatos kulturát őriz!

Erkölcsi felfogás terén olyan szinvonalon álltak és állnak, hogy a „legmodernebb"-nek nevezett kor felfogása, vallási viszonyai, állami élete, iskolái és törvényei sem tudtak olyan magasztos erkölcsi felfogást teremteni, mint amilyenben ők élnek. Minden tettüknek, egész etikai életüknek alapját a történelmi öntudat adja meg. Olyan erős még e néptöredékben is a multak iránti kegyelet, az átöröklött hagyományok megbecsülése, hogy a regemondót emberfeletti lénynek tartják.

A SZAMOJÉDEK.

Végeztül a **Szamojéd** népekről emlékezünk meg. Ez az ősrégi idő előtt elszakadt néptöredék is kihalás előtt áll. Bár akkora területen él szétszóródva, mint egész Közép-Európa, a számuk mégsem több már 18—20.000-nél. Valódi sarki nép, telve babonás hiedelemmel, kisértetekben való hittel, amit jórészt misztikus környezetük is magyaráz.

Végig lapoztuk most a magyarsággal rokon népek vázlatos történelmének néhány lapját... Egy elmult régi világ szólalt belőle... A mai gyorsiramu élet embere ugy megy el az ilyen emlékek mellett, hogy egyetlen pillanatot sem tart érdemesnek arra, hogy visszatekintsen az elmult évszázadokba, évezredekbe... Pedig... Ezeknek a régmult évezredeknek, évszázadoknak kellett eljönniök a maguk kezdetleges kulturájával, erkölcsi felfogásával, különös foglalkozásával, hogy majdan rajtuk épüljön fel az a hatalmas, méreteiben rettenetesen kitágult uj kor, amely ha talán jobb is, emberibb is, de nem bizonyosan boldogabb is! A jövő és a jelen tisztelete a mult szerzetén alapszik. Elfordulni a multtól, megvetni azt, ami hozzánk, a mai kulturánkhoz mérten naivrak, kulturálatlanságnak látszik, annyi, — mint megtagadni a jövőt, amelynek pedig hordozói vagyunk. Mert ma mi vagyunk ugyan a jelen, — de holnap és holnapután és néhány század mulva? Ép-

pen olyan ásatag mult leszünk „legmodernebb"-nek hitt kulturánkkal, elferdült erkölcseinkkel, mint az a finn-ugor ősrokon akire ma nézünk vissza... És még egyet lássunk meg a visszaemlékezésben! Milyen változó a sors kereke! Évszázadokon át eltünt népek feltámadnak, ujra állami létbe lendülnek, — ha megvan bennük az a törhetetlen hit: hogy nekik élniök kell, nekik joguk van az élethez! Beszédes példa erre a finnek, észtek és lettek feltámadása... (V.)

MESEDÉLUTÁN

Akik mindenüket odaadták Magyarságukért!

KEDVES GYERMEKEIM!

Hol voltunk Mindenszentek napján, gyermekek? Miért mentünk a hősök temetőjébe? Miért az a hely a legszomorubb része a temetőnek? Kik nyugszanak ott? Hol vannak eltemetve azok a hősök, akik nem itthon haltak meg? Miért nem temethették el őket itthon? Ki tesz most sirjukra virágot? Ki gyujt gyertyát sirjukon? Talán már fejfájuk is elkorhadt. Ledült. Az az egyszerü fakereszt, amit fejükhöz tettek, ennyi sok esztendő után már elkorhadott.

Bizony gyermekek, alig van a világnak tája, ahol magyar hős nem pihenne jeltelen sirjában... Ha északra megyünk, már a Kárpátok lejtőin megtaláljuk a magyar honvédek jeltelen, behorpadt sirjait... Keleten egész országok vannak telehintve magyar hősök sirjaival... Délen csakugy, mint északon és keleten, magyar hősök sirjai sorakeznak a régen elhagyott tájakon... És nyugat sem kivétel. Ott is ott talán a legsürübb a magyar sirok erdeje... Mindenütt, amerre csak a szemetek ellát s azon tul is messze, messze magyar hősök jeltelen sirjai vannak...

Dehát miért kellett ezeknek a magyar hősöknek idegen földre menni, — kérdezitek most tőlem, kedves gyermekeim. Miért nem maradtak itthon, miért nem védelmezték itthon a hazát, a szülőföldet?

Azért, — mert a haza hivta őket. A haza állitotta oda őket, ahol elestek, hogy testükkel védelmezzék meg az ezeréves magyar határokat.

De ami mégis a legfájóbb, az, hogy hiábavaló volt hőseink ezreinek, százezreinek hősi, bátor, győzelmes csatája, belső ellenségeink korhasztották szép hazánk fáját s ezek a belülről pusztító férgek döntötték most porba szép hazánkat, nem az ellenség.

Sokezer, sok százezer azoknak a száma, akik életüket adták hazánkért, Magyarországért... Miért? Azért, mert magyarok voltak! És hányan vannak még ma is, akik odaadják mindenüket magyarságukért, azért, mert magyarnak merik nevezni magukat.

Tudjátok jól, hogy ezeréves szép hazánkat kegyetlenül feldarabolták. Talán azt is tudjátok, kik osztoztak rajta? Mit vettek el tőlünk a szerbek? Hát az oláhok? És a csehek? Miért fáj nekünk az, hogy ezek a népek elvették hazánknak egy részét? Kik éltek és élnek ma is azon a földön? Mit gondoltok, milyen életük lehet most ezeknek az idegen uralom alatt élő magyaroknak?

Jöjj ki Pista, mondd el azt a szép költeményt, amit **Füssyné Huszár Amália** néni írt!

„Nem... Nem... Soha!"

Szegény vagyok, olyan nagyon szegény!
Egy talpalattnyi föld sem az enyém!
A dús termőág nem nékem terem,
Aranykalász sem ring a földemen,
Mégis, — mégis, — ha tőlem kérdenék:
Od'adnám-é egyetlen porszemét?
A szent magyar föld kincses ugarát,
Melyen egykor bölcsőmet ringatták
S hová koporsóm nyugovóra tér.
Od'adnám-é?
Gyémánt, kincs, arany, hogyha lenne bér
S emelkedne cifra, tornyos fedél
Fejem fölött egyetlen szómra,
Megalkuvóra,
Varázslatképpen,
Mint a mesében,
Körültem támadna Éden;
Paramesom lesné sűrű szolgahad,
Dús lakomákon száz ízes falat:
„Terülj asztalkám," melytől görnyedez
S mely annyi régi vágyat befedez!...

Azt mondanám:
Koldus legyek szegényes kis tanyán!
De élő tested vágni nem hagyom,
Magyarország! én édes jó Anyám!
Sorsom bár mostoha:
„Nem!... Nem!... Soha!..."

Vérző szived lassanként halna el
S hová lennének árva gyermekeid?
Kinozná őket gonosz mostoha,

Elűzvén szemük édes álmait!
Már réges-régen,
A titkos éjben
Érted hull szemem égő könnye,
Érted sajog e hű kebel!
Te dajkálod szeretteink sírját:
Testemmel védlek, hogyha kell!
S ha vad poroszlók értem jönnek,
Ha ízenként összetörnek,
Magyar földet akkor sem adhatok!
Inkább a szivemből szakítsatok!

S megtört szemem, ha végsőt lobban,
Vonagló szivem végsőt dobban,
Hattyúdalom is Hozzád dallanám:
„Forrón szeretlek imádott Hazám!"
Bár honszerelmem vérbe ful is!
Örökké él a síron tul is!
A tulvilágról lelkem visszajár,
S virrasztva szörnyű lázas álmaid,
Egy szebb jövőre, jobb jövőre vár,
Mely, ha ma nem jö, eljö holnap:
Csonka tagjaid összeforrnak!

Tetszett nektek is ez a költemény, gyermekek? Pedig ezt a gyönyörü költeményt egy olyan néni irta, aki az elszakitott részen él! Mit gondoltok, fájhatott neki az, hogy elrabolták hazánktól azt a földet, ahol született? És mégis mi irt e szép költeményben a magyar földről? Ugyebár azt, hogy egyetlen darabkáját sem adná oda semmi kincséért sem a világnak! Az életét is odaadná érte! Utolsó lehelletéig magyarnak tartja azt a drága földet, amelyet magyarnak ismert, hiába vették el most tőlünk! De nemcsak ez a néni az egyetlen ám, aki ezt érzi! Az a sok-sok magyar testvérünk, aki most idegenek uralma alatt él, szenved, küzködik, az mind, de mind igy gondolkozik és érez! Mind magyarnak tartja azt a földet, ahol még az ő bölcsője ringott s ugy akar meghalni is rajta, hogy magyar föld legyen! Pedig mennyi szenvedés, mennyi megalázás a sorsuk ma az idegenek alatt élő magyar testvéreinknek! Eltürnek minden szenvedést, elviselnek minden megalázást, de szivükben, lelkükben rendületlenül él a hit, hogy az a föld, amely — ha szükösen is, — megadja a mindennapi kenyerüket, az magyar volt s magyar is marad mindörökre!

Gyere csak ki Sándor, mondd el azt a szép költeményt, amit **Havas István** bácsi irt!

A magyar föld

A magyar föld Árpád apánk telke,
Ezer éve, hogy birtokba vette.
Holdja számát maga szabta
A honszerző magyar gazda.
Lefizette árát is jó pénzzel:
Bíborszínű, meleg honfi vérrel.
Ezt a kerek szép országot
Soha föl nem oszthatjátok!

Összeforrott ősidőtől fogva
A magyar föld s a magyar nép sorsa.
A két Alföld, a Kárpátok,
Duna, Tisza: testvérpárok.
A magyarral: tót,szerb, oláh, német:
Hatalmas volt, mikor egyetértett.
Ezt a kerek szép országot:
Soha föl nem oszthatjátok!

A magyar föld rendületlen kőszál,
Aki fölött az Úristen őrt áll.
Jogainknak édesatyja.
Igazunkat számon tartja.
Megtéríti elszenvedett kárunk,
Ha ölbetett kézzel nem csak várunk . . .
Ezt a kerek szép országot:
Soha föl nem oszthatjátok!

Elmondok most nektek egy történetet azoknak az életéből, akik ma nem mondhatják nyíltan, ki azt a szót, hogy magyar vagyok!

Erdélyországban történt. Tudjátok-e, hol van ez az Erdélyország? Aki tudja, mondja meg! De azt már bizonyosan nem tudjátok, hogy milyen ez az ország? Éppen olyan, mint egy csodaszép Tündérország! Tudjátok, milyen egy Tündérország? Bizony én sem jártam még Tündérországban, de egy onnan szállott kismadár elmondta nekem, hát elmondom most nektek is!

Köröskörül égbenyuló hegyóriások a határai. Ezek a hegyek pedig akkorák, hogy a nap is belefárad, mire felkapaszkodik rájuk. Ezért aztán nem is nagyon járja őket az öreg nap s így bizony megesik az is, hogy a hegyek tetejére hullott tavalyi hó, még jövőre is hó marad. Nem olvad el. Se szeri, se száma kristály patakjainak, ezüst folyóinak. Virágos kertje meg éppen annyi van, hogy egyetlen háza sincsen anélkül. Hát ezen a szép földön élnek a székelyek.

A székelyek rendes, derék, munkás emberek voltak világ-

életükben. Szerették hazájukat s meg nem váltak volna tőle a világ minden kincséért sem. Dalolva ébredtek, dalolva feküdtek, csak éppen, hogy éjszaka nem daloltak. Boldog is volt a székely nép apraja és nagyja egyaránt.

Egyszer azonban szörnyű nagy zivatar szántotta végig ezt a szép országot. Idegen népek, idegen katonák járták a falukat s jaj volt annak, aki azt merte mondani, hogy ő magyar! A szegény székelyek összebujtak, ugy panaszkodtak egymásnak. De hiába volt minden, Székelyország fölött piszkos, szutykos bocskoros katonák, vagy minek is nevezzem őket, uralkodtak.

Ezek a betolakodott idegenek pedig nem voltak mások, mint az oláhok! Első dolguk is az volt, hogy kidoboltatták minden székely község piacán, hogy ezentul pedig ne merészeljen magyarul „ugatni" — igy mondták: „ugatni!" senki sem, mert azt agyonütik!

Mit szólnátok hozzá, kedves gyermekeim, ha nektek egyszer azt mondanák, hogy mától kezdve pedig nem szabad magyarul beszélni! Nem szabad többet azt mondani, hogy kérek egy kis kenyeret! Sem azt, hogy édesanyám... De azt sem, hogy szép, magyar hazám! Ugy-e elszorulna kis szivetek, talán még az ajkatok is sirásra görbülne nagy hirtelen s azt mondanátok: Dehát akkor hogyan kérjünk ezentul kenyeret? Hogyan szólitsuk édesanyánkat? Hogyan imádkozzunk a jó Istenhez? Hiszen nem tudunk az oláhok nyelvén, meg sem értjük őket, az ő fanyelvüket!

Pedig még az iskolában sem engedtek többé egyetlen székely gyermeket sem magyarul olvasni, számolni, vagy énekelni! Lassanként oláh lett a székelyföldön mindenki. A jegyző is, a biró is, a tanitó is, még a doboló kisbiró is! Egytől-egyig oláh!

Ettől a naptól kezdve elhallgatott a székely nóta. Lehajtott fejjel jártak-keltek a szegény székelyek, mintha csak nem is az ő földjükön éltek volna többé, hanem valami rabságban. Hát csakugyan rabságban éltek. Rabok voltak a saját hazájukban. Lassanként aztán nemcsak a nyelvüket vették el, hanem a házukat is, a szép galamducos kapuval, virágos kertjével, meg a földet is, amely pedig a mindennapi kenyeret adta... Bizony, földönfutó lett a székely. Földönfutó a saját hazájában!

Ki tud közületek valamilyen szép költeményt a székelyekről? Jöjj ki, szavald el nekünk.

A hős székely fiu

A gyimesi havas alján
Van egy falu, székely falu,
A falusi iskolában
Van egy fiu, székely fiu.

Mindössze csak kilenc éves
És hát pompás esze volna,
— Mégis tiszta ötöst adott
Néki biz a tanitója.

A tanitó dulva-fulva
Janit mindennap bünteti,
Mert az csak magyarul felel,
Hiába ad ötöst neki!

Oláh ember a tanitó
És hát oláhul is érez,
Oláhul is magyaráz is,
Persze, — oláhul is kérdez.

Máté Janit ha kihivja,
Attól hát hiába kérdez,
Mert a Jani székely gyerek
És hát magyarán is érez.

S bizony — botot is kap gyakran
A szegény kis Máté Jani...
De kiállja! A sirását
Sohasem lehet hallani!

Szent hittel a szabadító
Magyar hadra vár szegényke,
Mert ő oláh nem lesz soha!
— Áldja meg az Isten érte!

Pohárnok Jenő.

Szépen szavaltál, kis fiam. Derék gyermek vagy, látom, egész sziveddel, egész lelkeddel mondtad a vers minden szavát!

De nemcsak Erdély veszett el, kedves gyermekeim! Elrabolták tőlünk a szép Felvidéket is! Pedig ott is jó magyarok élnek. Rájuk is ugyanaz a szenvedés vár most, mint a székelyekre. De elmondok nektek a Felvidékről is egy szép kis történetet.

A fejedelem városában

Hunyjátok be most a szemeteket s repüljünk! Repüljünk, meg se álljunk addig, amig a Felvidék legszebb, legmagyarabb városába nem érünk! Ki tudja, melyik ez a magyar város a Felvidéken?

Na, már itt is vagyunk! Álljunk csak meg! Itt állunk a kassai dóm-templom előtt. Ez a hires templom is gyászol most. Gyászolja a magyarokat... Éppen olyan, mint a kassai magyarok. Azok is szomoruak, hallgatagok. De ha belépünk a templomba, egyszerre eltünik ez a komor gyász. A szines ablakok ma is a dicsőséges multról beszélnek... A nagy fejedelem, II. Rákóczi Ferenc itt alussza nyugtalan álmát... De menjünk tovább, fel ne riasszuk a nagy fejedelmet.

A sok szomoru kassai magyar között élt egy szomoru magyar család, akiről én most mesélni fogok. Volt ebben a családban egy kislcány, Ilike, aki — bár nem magyarul, hanem csehül tanult az iskolában, — de szivében, lelkében azért csak olyan jó magyar maradt, mintha Kassán ma is magyar iskola volna.

Ilikének két otthona volt: a templom, és az otthona. Itt érezte

jói magát, ezen a két helyen. Otthon azért, mert magyarul beszélhetett szüleivel, a nagytemplomban pedig azért, mert olyan szívéből imádkozhatott szegény magyar hazájáért...

— Szent István, Szent László, — imádkozott a kisleány, — ti látjátok az én szivemet, legyetek velem, oltalmazzatok meg és adjatok bátorságot, hogy magyar lehessek, erős magyar, még az iskolában is.

És Ilike minden nap boldogan távozott a nagytemplomból. Az iskolában sohasem volt baj, egészen november elsejéig.

Ezen a napon azt mondta az édesapja:

Kisleányom, el ne felejtsd, ma nagy napunk van. Ma imádkozzál az elesett magyar hősökért is... Mi nem mehetünk veled a templomba, mert feltünne, de te csak eredj, leánykám...

Az apának elakadt a szava. Jó magyar volt, de most, a csehek uralma alatt nem volt szabad még templomba sem járnia, ha nem akarta elveszteni a kenyerét.

Ilike megfogadta édesapja szavát és elment a templomba. Áhitattal nézett az oltárra, szeme lecsukódott és sok gyermeket látott, akik mind, mind virággal kezükben mennek a temetőbe... Felvirágozzák a hazáért elesett hősök sirjait...

De ez csak álom volt. A hősök temetőjébe senki sem mehetett aznap Kassán. Ilike sem mehetett, mert a csehek szigoruan őrizték...

Az iskolában nyugodtan ült a helyén. Szeme ugyan a könyvre tapadt, de nem olvasott, mert a betük idegenek voltak neki, ismeretlenek... Ilike hirtelen a nagytemplomban nyugvó Fejedelemre gondolt és komoly elhatározás kelt szivében!

Akármi történik is, ma magyar leszek!... Nem olvasok, nem felelek, még akkor sem, ha megbüntetnek érte...

Ilikét szerették az iskolában, csak az nem tetszett a tanitónénijének, hogy magyar érzésü. Ezt pedig nem tudták kinevelni belőle...

Amikor a tanitónéni bejött, Ilikén akadt meg a szeme. Fölszólitotta.

Ilike fölállt. A tanitó néni a himnuszt kérdezi, persze, nem a magyart!

A kisleány nem felelt. Kinos csend borult az osztályra.

— Na, miért nem felelsz, — kérdezte csehül a tanitónéni.

Ilike nem válaszolt. Ma megfogadta, hogy egyetlen cseh szót nem ejt ki a száján! Még akkor sem, ha kerékbe törik...

A tanitónő nagyon megharagudott. Elővette az intőkönyvecskét, beleirt valamit s egy másik kislánnyal hazaküldte Ilikéékhez.

Mikor végre hazamehetett Ilike az iskolából, nagyot nézett az édesapja, mikor az intőt megkapta.

Mi van veled, kislányom? Nem szoktál te intőt kapni az iskolában?

Ilike zokogásba fult.

— Nem tudtad a leckét, kisleányom? — kérdezte tovább az édesapja.

— De igen, tudtam — felelt zokogva Ilike, — de ma, a magyar hősök emléknapján nem akartam idegen szót kimondani...

Sirva borultak egymás nyakába. Végre az édesapa törte meg a nagy zokogást:

— Derék kislányka vagy édes gyermekem! Áldjon meg érte a magyarok Istene!

*

Most pedig jöjj ki és mondd el azt a költeményt, amit mára tanultál!

Imádság

Nézz le ránk, nézz le, Istenünk az égből,
Gyermekeid hívnak a magyar mélységből.
A magyar mélységből, magyar éjtszakából:
Hol a lelkünk roskad, siralomtól-gyásztól...
Elrabolták tőlünk drága szép hazánkat,
Nagy világ csúfjára porig megaláztak.
Negyedfél-millió testvérünk odaát
Hordoz a rablóktól keserves rabigát.

Nézz le ránk, nézz le, magyarok Istene...
Kezedben volt sorsunk ezer esztendeje.
Add vissza hazánkat, szent örökségünket:
A jelen gyászából derítsd szebb jövőnket.
Testünket-lelkünket Te növeljed nagyra,
Hadd sújtson le karunk a sok rabló hadra.
S ha újra béke lesz: cselekedjed Urunk:
Nagy-Magyarország ölelje át karunk!

Ámen.

Uray Sándor.

Ezzel befejeztük mai mesedélutánunkat, kedves gyermekeim. Hallottátok, mennyit kell szenvedni a most elszakított területen élő szegény testvéreinknek azért, — mert magyarok!

Nektek nem kell szenvedni azért, mert magyarnak meritek mondani magatokat. Ezért hát legyetek szivvel-lélekkel olyan igazán magyarok, mint azok, akiknek ma magyarságukért börtön, rabság és kimondhatatlan szenvedés jár!

Csak akkor lesztek méltók arra, hogy feltámadjon a mi szép hazánk, ha minden gondolattal, minden cselekedettel a hazát szolgáljátok!

Megfogadjátok ezt gyermekek?

IRODALOM

Szavalókórusok. Iskolák, dalárdák, leventék és műkedvelő egyesületek részére a legkiválóbb költők verseiből két (I—II.) füzet hazafias tárgyú szavalókórust szerkesztett **Tiboldi József**, kinek énekes könyvei kevés kivétellel az ország minden iskolájába be vannak vezetve, s karénekes műveit a legtöbb egyházi és világi énekkar használja.

A kiváló szerző jelen vállalkozásával az ujtörés és hézagpótlás nehéz munkája mellett, valósággal missiót teljesít.

Missiót egy olyan műfaj érdekében, mely az énekkarokhoz hasonlóan rendkivül alkalmas arra, hogy a társadalmat egy nagy érdekközösségbe és egy egységes nemzeti akaratba olvassza.

Miután a szavalókórusokban való aktiv részvételhez a zenei hallás és énekhang nem szükséges; ebből kifolyólag a nagy műgonddal megszerkesztett füzetekben, melyek elemi, közép- és felsőfoku iskolákban egyaránt használhatók, tanitók, tanárok és karnagyok olyan segédeszközt nyertek, melyek hazánk jelenlegi helyzetében nemzeti céljainkat a legeredményesebben szolgálhatják.

Egy füzet ára 2.— P. Megrendelhető a Magyar Ünnep kiadóhivatalánál.

A kiadóhivatal üzenetei: Többeknek. Folyóiratunk évente tizszer jelenik meg, igy a junius és julius számokért irt kérelmeknek nem tehetünk eleget.

A Nagym. Vallás és Közoktatási Miniszter Ur 43.516—933. V. a. 2. ü. o. számu rendeletével a költségvetés terhére beszerezhető a Magyar Ünnep kiadásában megjelent

ELŐSZÖR IGAZSÁG, AZUTÁN BÉKE

reviziós könyv, 350 oldal terjedelemben, 72 képpel és grafikonnal, válogatott, szavalásra alkalmas irredenta költeményekkel.

Ezen egyedülálló mü ára a diszes kiállitás és bő tartalom ellenére csak 6 pengő

Beszéd és Értelem Gyakorlati Mintatanitások
I—IV. oszt. részére 64 tanitás 4.—

Egészségtani ismeretek Mintatanitásokban, 48 tanitás 2.40

Magyar Medence Földrajzi Mintatanitások 2.—

Népmüvelődési Előadás Sorozatok I., II., III.
A 3 könyv tartalmaz 180 különböző kidolgozott előadást 7.—

Előirás szerinti, minden iskolában használatos
ELEMI ISKOLAI ÉRTESITŐ KÖNYVECSKE drb-ként **16 fill.**

REMINGTON IRÓGÉPEK
BRUNSVIGA számológépek és DALTON összeadógépek képviselete. PARKER töltőtollak gyári lerakata

Wirth és Rengey

irógép és irodaberendező vállalata

SZEGED, SZÉCHENYI TÉR 5. SZ.

TELEFON: 22—21.

ASZTALOSÁRUGYÁR: Erzsébet rakpart 19.

Használt irógépek. Világmárkás töltőtollak. Név, illetve aláírás bevésés. Sokszorositó és irógépkellékek. Irodapapirok.

Speciális műszerész mühely.

Irodai butorok. Irodai és iskolaszerek, torna és sporteszközök, kartoték, dobozok és szekrények.

SAJÁT TALÁLMÁNYU SZABADALMAZOTT:

redőnyzáras iskolai tolltartók,
„TISZA" tömegsokszorositó,
kombinált iró es irógépasztal,
„TISZA" fekvő-kartotékszekrények,
„TISZA" itatós

és mindenféle faipari tömegcikkek gyártása.

Kérjen ajánlatot és próbamunkát a „TISZA" tömegsokszorositó gépünkről.

Kiadó Aczél Béla. Nyomatott Délmagyarország-nyomda rt.